

ევროკავშირი
საქართველოსთვის

ლექსუმის ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია

2024-2028

წლებისთვის

ცაგერის
ადგილობრივი
სამოქმედო
ჯგუფი

The Hague Academy for
local governance

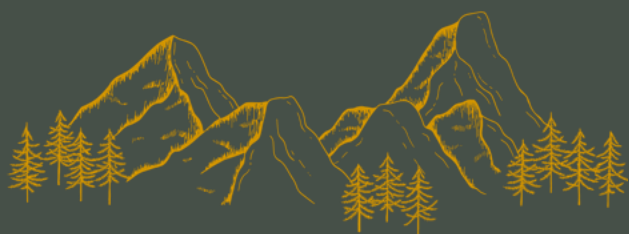
დათქმა

ლექსუმის ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია 2024-2028 წლებისთვის შექმნილია ევროკავშირის მხარდაჭერით. მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრი (IRC), რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის თვითმმართველობის რესურსცენტრთან (SGRC) ერთად, და შესაძლოა, რომ იგი არ გამოხატავდეს ევროკავშირის შეხედულებებს.

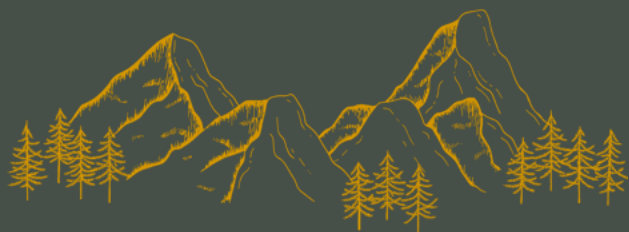

სარჩევი

ცხრილები და დიაგრამები	6
ცხრილები	6
დიაგრამები	7
სტრატეგიაში გამოყენებული აკრონიმები და აბრევიატურები	7
შეჯამება	8
ნაწილი 1 – LEADER მიდგომა და ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი (LAG)	12
მოკლედ LEADER მიდგომის შესახებ	12
ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი	13
ცაგერის LAG-ის შემადგენლობა	14
ცაგერის LAG-ის მმართველობა და მართვა	15
ორგანიზაციული დეტალები	17
ნაწილი 2: ცაგერის მუნიციპალიტეტის პროფილი	18
2.1. სამოქმედო ტერიტორიის ზოგადი მიმოხილვა	18
2.2. ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოციო-ეკონომიკური პროფილი	19
2.2.1. გეოგრაფია და ხელმისაწვდომობა	19
2.2.2. დემოგრაფია	21
2.2.3. სოციალური მდგომარეობა	22
2.2.4. განათლება	23
2.2.5. სამუშაო ძალა და დასაქმება	23
2.2.7. საკვანძო სერვისები	25
2.2.8. წარმოება და ბიზნესი	28
2.2.9. ბუნებრივი რესურსები	29
2.2.6. კულტურა და სპორტი	30
2.2. ტერიტორიის საკურორტოების ანალიზი - ძირითადი საკითხები	30

ნაწილი 3: მონაწილეობითი დაგეგმვა	34
3.1. დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობა.....	34
3.3. ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის (LDS) შეთანხმებული პრიორიტეტები.....	38
ნაწილი 4: ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია (LDS)	39
4.1. ხედვა.....	39
4.2. სტრატეგიული მიდგომა.....	40
ტურიზმის სექტორის განვითარება	42
შესავალი.....	42
ტურიზმის სექტორი რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში.....	45
ტურიზმი ცაგერის მუნიციპალიტეტში.....	46
ცაგერის მუნიციპალიტეტის ტურიზმის სექტორის - SWOT ანალიზი.....	48
ტურიზმის სექტორის განვითარებისთვის განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები.....	50
სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარება	52
სოფლის მეურნეობა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში.....	52
სოფლის მეურნეობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში.....	54
სოფლის მეურნეობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში - SWOT ანალიზი.....	59
სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები.....	61
მცირე და საშუალო ბიზნესი	62
მცირე და საშუალო ბიზნესი ცაგერის მუნიციპალიტეტში.....	62
მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება - SWOT ანალიზი.....	66
მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისთვის განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები.....	68
ახალგაზრდობის მხარდაჭერა	69
ახალგაზრდობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში.....	69
ახალგაზრდობა - SWOT ანალიზი.....	71
ახალგაზრდობის მხარდასაჭერად განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები.....	73
ნაწილი 5: სტრატეგიული ინტეგრაცია	74
ნაწილი 6: მონიტორინგი, შეფასება და ანგარიშგება	75

I დონის შეფასება - სტრატეგიით განსაზღვრული ხედვა	76
II დონის შეფასება - სტრატეგიული მიმართულებები.....	80
III დონის შეფასება - სტრატეგიული მიმართულებების ქვეშ არსებული ამოცანები.....	85
IV დონის შეფასება - სტრატეგიული ამოცანების ქვეშ არსებული აქტივობები.....	85
მონიტორინგზე, შეფასებასა და ანგარიშგებაზე პასუხისმგებელი ერთეულები	85

ცხრილები და დიაგრამები

ცხრილები

ცხრილი #1: სტრატეგიული ამოცანები და აქტივობები

ცხრილი #2: ცაგერის LAG-ის წევრთა გადანაწილება სექტორებს შორის

ცხრილი #3: ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ასაკობრივი პროფილი

ცხრილი #4: შინამეურნეობის ფინანსური მდგომარეობა

ცხრილი #5: კვლევის შედეგად გამოკვეთილი დასაქმების სურათი

ცხრილი #6: კვლევის შედეგად გამოკვეთილი დასაქმებულთა ანაზღაურების სურათი

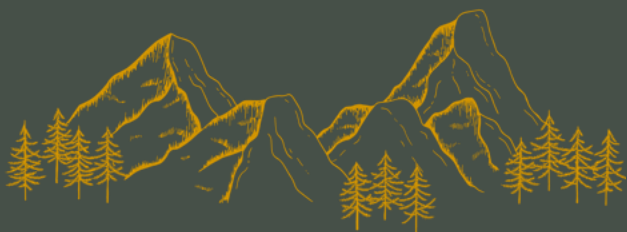
ცხრილი #7: ეროვნულ დონეზე საერთაშორისო ვიზიტორთა ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლების შეჯამება 2023 წლისთვის

ცხრილი #8: ეროვნულ დონეზე ადგილობრივ ვიზიტორთა ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლების შეჯამება 2023 წლისთვის

ცხრილი #9: ტურიზმის სექტორის ზოგადი მაჩვენებლები

ცხრილი #10: ცაგერის მუნიციპალიტეტის ტურიზმის სექტორის ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლები

ცხრილი #11: რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სოფლის მეურნეობის ძირითადი სტატისტიკური მონაცემები

ცხრილი #12: ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოფლის მეურნეობის ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლები

ცხრილი #13: ორგანული წარმოებისთვის საინტერესო მიმართულებები ცხრილი 14: ცხრილი #14: ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო ბიზნესის ძირითადი მაჩვენებლები

ცხრილი #15: დონის შეფასების ძირითადი მაჩვენებლები, წყარო და სამიზნეები

ცხრილი #16: II დონის შეფასების ძირითადი მაჩვენებლები, წყარო და სამიზნეები

ცხრილი #17: მონიტორინგზე, შეფასებასა და ანგარიშგებაზე პასუხისმგებელი ერთეულები და პერიოდულობა

დიაგრამები

დიაგრამა #1: LEADER მიდგომის 7 ძირითადი მახასიათებელი

დიაგრამა #2: საგრანტო კონკურსებში არ-მონაწილეობის მიზეზები

დიაგრამა #3: მონიტორინგისა და შეფასების სტრუქტურა

სტრატეგიაში გამოყენებული აკრონიმები და აბრევიატურები

CLLD	თემზე დაფუძნებული ადგილობრივი განვითარება
ENPARD	სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარების ევროპის სამეზობლო პროგრამა
LAG	ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი
LDS	ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია
LEADER	სოფლის ეკონომიკის განვითარების ღონისძიებებს შორის კავშირი

შეჯამება

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიას (LDS) 2024-2028 წლებისთვის, რომელიც მოამზადა ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივმა სამოქმედო ჯგუფმა (LAG) ცაგერის მუნიციპალიტეტში სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეების - სამოქალაქო საზოგადოება, ადგილობრივი მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფების, ბიზნეს სექტორისა და ადგილობრივი ხელისუფლების ჩართულობითა და LEADER მიდგომის გამოყენებით. ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია წარმოადგენს იმ ძირითად სახელმძღვანელო დოკუმენტს, რომელსაც უნდა დაეფუძნოს ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის საქმიანობა.

ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია მომზადდა ევროკავშირის მიერ ENPARD IV პროგრამის მიერ მხარდაჭერილი პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში, რომელიც ხორციელდება რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონში.

2024-2028 წლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი, პარტნიორებთან ერთად ვიმუშავებთ იმისთვის, რომ მოვახდინოთ ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეების მუნიციპალიტეტის ხედვის ხორცმესხმა, რაც მოიაზრებს:

- ✓ ლეჩხუმი ჩვენი სახლია და აქ განვითარებულია მრავალფეროვანი სამეწარმეო საქმიანობა, სოფლის მეურნეობა, განსაკუთრებით ბიო მეურნეობები, და რომლის პროდუქციაც გადის საქართველოს ფარგლებს გარეთ;
- ✓ ადგილი, რომელიც მკაფიოდ არის აღნიშნული რუკაზე როგორც მრავალფეროვანი ტურიზმის დანიშნულების წერტილი;
- ✓ თემი, სადაც ცხოვრების დონე მუდმივად იზრდება და რომელსაც უბრუნდება მუნიციპალიტეტიდან წასული ახალგაზრდობა ადგილზე განვითარებისა და საინტერესო ცხოვრების შესაძლებლობის გამო;
- ✓ სუფთა და უსაფრთხო გარემო, სადაც საზოგადოების ყველა წევრს უხარია ცხოვრება, აქვთ წვდომა მრავალფეროვან სერვისებზე, კულტურულ, საგანმანათლებლო და სპორტულ სივრცეებსა და ღონისძიებებზე, და შეუძლიათ საკუთარი უნარებისა და შესაძლებლობების რეალიზება.

ამ ხედვის რეალიზების პროცესში და ჩვენი საქმიანობის განხორციელებისას ვიზიარებთ შემდეგ ღირებულებებს:

ყველაფერი პირადულია

ყველა ვინც ამ ხედვის რეალიზებაში ემონაწილეობთ უშუალოდა ვართ ჩართულნი ჩვენი თემის ცხოვრებაში, რაც ამყარებს კავშირებს თემის წევრებს შორის. ჩვენ მიზანმიმართულად ვდებთ ენერჯიასა და ძალისხმევას ურთიერთობების შენებაში ისევე, როგორც ჩვენი თემის განვითარების სხვა მნიშვნელოვან ასპექტებში

არასდროს ვწყვეტთ ძალისხმევას

ცაგერი ჩვენი სახლია, როდესაც ყველაფერი მარტივად არ არის. ჩვენ არ ვიშურებთ ძალისხმევას ჩვენი საერთო ხედვის განხორციელებისთვის; ამიტომ არ ვიწყებთ პროგრამებსა და პროექტებს იმისთვის, რომ ისინი შუა გზაზე მივატოვოთ, მივდივართ ბოლომდე, ვიდრე ჩვენი ხედვა და გარემო თანხვედრაში იქნება ერთმანეთთან

ვაშენებთ ხიდებს და არა ჯარს

ყველაფერი რასაც ვაკეთებთ ეფუძნება მონაწილეობის, მრავალფეროვნებისა და სამართლიანობის პრინციპებს. ვიაზრებთ, რომ ერთის წარმატება ყველას წარმატებაა, რადგან ასეთი განწყობით შენდება ურთიერთობები და საზოგადოება, რომელშიც ცხოვრება გვიხარია, იქმნება შესაძლებლობები და მომავლის იმედი.

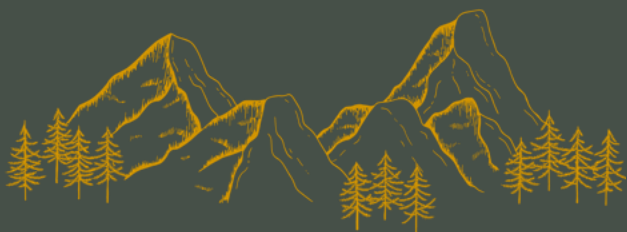
ყოველივე ამის გათვალისწინებით 2024-2028 წლებისთვის განვსაზღვრეთ პრიორიტეტული თემატური მიმართულებები, დავისახეთ ამოცანები და შევჯერდით ღონისძიებებზე, რომლებიც დაგვეხმარება ცაგერის მუნიციპალიტეტისთვის ერთობლივი მუშაობით დახატული მომავლის ხედვის რეალიზებაში.

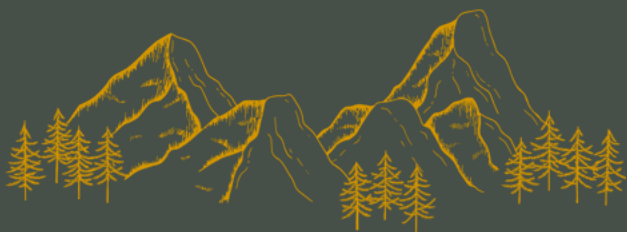

სტრატეგიით განსაზღვრული მიმართულებები, ამოცანები და მათ ქვეშ მოაზრებული აქტივობები მოცემულია ქვევით ცხრილში#1.

ცხრილი #1: სტრატეგიული ამოცანები და აქტივობები

მიმართულება	ამოცანა	აქტივობების რაოდენობა
ტურიზმის სექტორი	ცაგერის მუნიციპალიტეტის, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილის ცნობადობის გაზრდა	3
	მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტების განვითარება	2
	ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების ხელშეწყობა	3
	ტურიზმის სექტორში მცირე და საშუალო მეწარმეობის ხელშეწყობა	2
სოფლის მეურნეობის სექტორი	ცაგერის მუნიციპალიტეტის, როგორც ნატურალური და ბიოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქტების მწარმოებელი ადგილის ცნობადობის გაზრდა	3
	სოფლის მეურნეობის მიმართულებით მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების მხარდაჭერა	3
მცირე და საშუალო ბიზნესი	ადგილობრივ მოსახლეობაში მეწარმეობის შესახებ ცნობიერებისა და უნარების ამაღლება	3
	მცირე და საშუალო ბიზნესის დივერსიფიკაციის ხელშეწყობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში	3
ახალგაზრობა	მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის სოციალიზაციისა და მათთვის საინტერესო შესაძლებლობების შექმნა	2

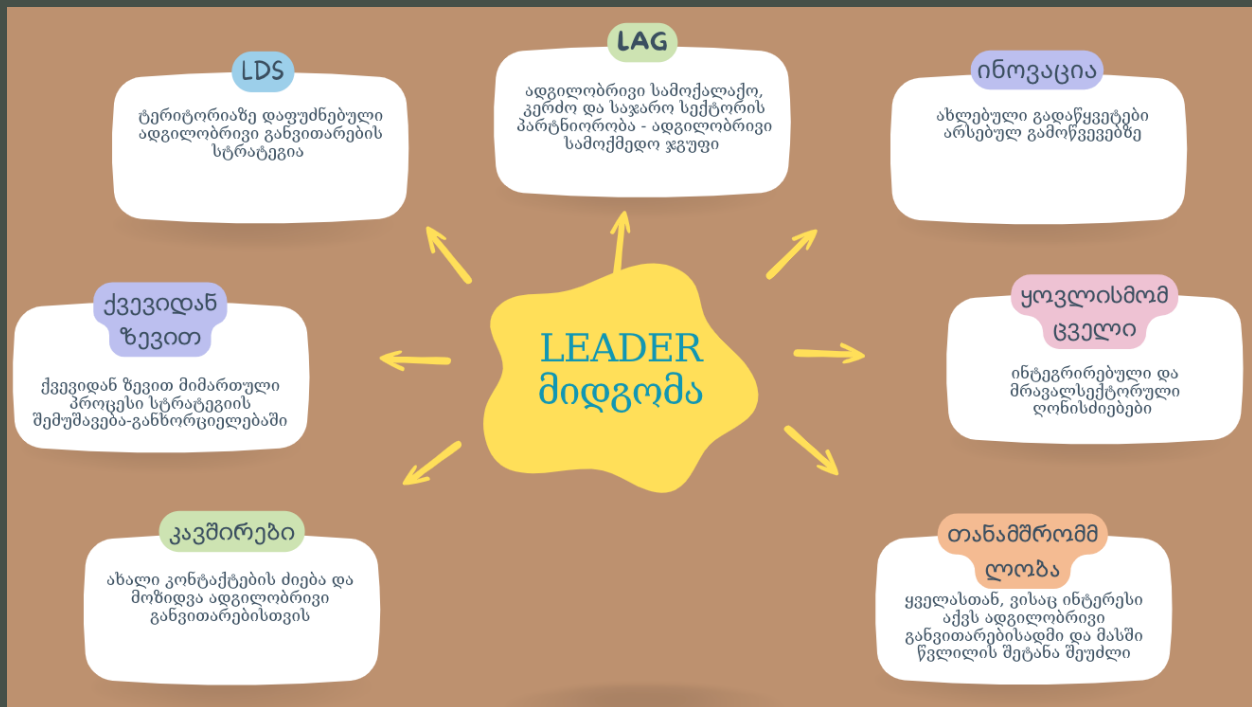

ნაწილი 1 – LEADER მიდგომა და ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი (LAG)

მოკლედ LEADER მიდგომის შესახებ

LEADER (სოფლის ეკონომიკის განვითარების ღონისძიებებს შორის კავშირი) წარმოადგენს ევროპულ პროგრამას, რომლის მიზანია სოფლის ტიპის დასახლებებში ადგილობრივი აქტორების ჩართვა საკუთარი რეგიონების განვითარებაში. ეს პროგრამა უკვე თითქმის 30 წელია რაც არსებობს და წარმატებით ხორციელდება სხვადასხვა ქვეყანაში. ამ მიდგომის რეალიზაციისთვის იქმნება ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფები (LAG), რომლებიც შეიმუშავებენ და ახორციელებენ ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიებს¹.

დიაგრამა #1: LEADER მიდგომის 7 ძირითადი მახასიათებელი

¹ ევროპის LEADER ასოციაცია ადგილობრივი განვითარებისთვის (ELARD). ხელმისაწვდომია: <http://elard.eu/organization/>

სტრატეგიის შემუშავების მომენტისთვის საქართველოში უკვე დაფუძნებულია 22 LAG. რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონში დაფუძნებულია 4 LAG - ცაგერის, ლენტეხის, ამბროლაურისა და ონის მუნიციპალიტეტებში, რომლებიც ფარავენ შესაბამისი მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებს სრულად.

ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი

ცაგერის ადგილობრივი საქმოდმედო ჯგუფი დაფუძნდა 2024 წლის 21 თებერვალს როგორც წევრობაზე დაფუძნებული არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი. ცაგერის LAG შექმნილია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად და საქმიანობას ახორციელებს საქართველოს კონსტიტუციის, კანონმდებლობისა და მისი წესდების მიხედვით.

ცაგერის LAG-ის მიზანია:

„ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება“

მიზნის მისაღწევად LAG-ს განსაზღვრული აქვს ამოცანები, რომლებიც მოიცავს:

✓ ადგილობრივი მოსახლეობის მონაწილეობითი კულტურის გაძლიერება, მათი შესაძლებლობებისა და პროფესიული უნარების გაუმჯობესება სოფლის განვითარების სხვადასხვა, პრიორიტეტულ სფეროებში; ✓ სოფელში, მუნიციპალიტეტში დასაქმებისა და შემოსავლის მომტანი შესაძლებლობების შექმნის ხელშეწყობა; ✓ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ადგილობრივი ახალგაზრდების როლისა და ჩართულობის გაძლიერება; ახალგაზრდული ინიციატივების წახალისება-მხარდაჭერა; ✓ ადგილობრივი მოსახლეობის როლის გაზრდა სოფლის განვითარებაში; ✓ სამოქალაქო, სამეწარმეო და საჯარო სექტორებს შორის თანამშრომლობის მხარდაჭერა სოფლის განვითარებისთვის;	✓ სურსათის უვნებლობის, გარემოს დაცვის, კლიმატის ცვლილებისა და სხვა მნიშვნელოვან საკითხებზე დისკუსიის ხელშეწყობა და ცნობიერების ამაღლება; ✓ ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარებისა და ეკონომიკური შესაძლებლობების დივერსიფიკაციის ხელშეწყობა; ✓ ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის განვითარების ხელშეწყობა; ✓ ადგილობრივი მოსახლეობისთვის სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებისა და ხელმისაწვდომობის გაზრდის ხელშეწყობა, ციფრული სერვისების გაუმჯობესება-დანერგვის მხარდაჭერა; ✓ ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობა სოფლის განვითარების სხვადასხვა, პრიორიტეტულ სფეროებში;

✓ მეწარმეობის, ორგანული სოფლის მეურნეობის, ეკოტურიზმის და მუნიციპალიტეტისთვის სხვა აქტუალური მიმართულებების სტიმულირება;

✓ სოფლის, მუნიციპალიტეტის, რეგიონის და მისი საინვესტიციო მიმზიდველობის პოპულარიზაციის ხელშეწყობა.

ამ ამოცანების მისაღწევად ცაგერის LAG-ს შეუძლია შემდეგი საქმიანობის განხორციელება:

- საინფორმაციო-საგანმანათლებლო და კვლევითი საქმიანობა
- საჯარო, სამეწარმეო და სამოქალაქო სექტორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა
- დაინტერესებულ მხარეებთან, პროფესიულ ჯგუფებთან, პოტენციურ პარტნიორებთან, სხვა ადგილობრივ სამოქმედო ჯგუფებთან კავშირების დამყარება - ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარების, ერთობლივი ინიციატივებისა და ღონისძიებების განხორციელებისთვის;
- სოფლის, მუნიციპალიტეტის განვითარების ინოვაციური მიდგომების წახალისება-მხარდაჭერა;
- ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის განხორციელებისთვის ადგილობრივი ინიციატივების მხარდაჭერა - საგრანტო კონკურსის ჩატარება, პროექტის შერჩევა, გრანტის გაცემა და პროექტის განხორციელების მონიტორინგი და შეფასება;
- დონო ორგანიზაციებთან კავშირების დამყარება და მათი ინფორმირება წარმატებული პროექტებისა და ახალი ინიციატივების შესახებ.

ცაგერის LAG-ს, ასევე, შეუძლია კანონით აუკრძალავი ნებისმიერი სხვა საქმიანობის განხორციელება, მათ შორის დამხმარე ხასიათის სამეწარმეო საქმიანობა, რაც დაკავშირებულია მისი მიზნებისა და ამოცანების შესრულებასთან.

ცაგერის LAG-ის შემადგენლობა

ცაგერის LAG დაფუძნებულია სამოქალაქო, საჯარო და სამეწარმეო სექტორის მიერ ერთობლივად და შემადგენლობა უზრუნველყოფს სამოქალაქო, საჯარო და სამეწარმეო ინტერესების თანაბრად დაცვას. ორგანიზაციის წესდების თანახმად, LAG-ის წევრთა რაოდენობა საჯარო სექტორიდან არ შეიძლება აღემატებოდეს წევრთა საერთო რაოდენობის 49%.

ცხრილი #2: ცაგერის LAG-ის წევრთა გადანაწილება სექტორებს შორის

ცაგერის LAG-ის მმართველობა და მართვა

LAG-ის საერთო კრება

ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის უმაღლესი მმართველობითი ორგანოა საერთო კრება, რომელიც შედგება მისი ყველა წევრისგან. შესაბამისად, სტრატეგიის შემუშავების მომენტისთვის საერთო კრების შემადგენლობა განსაზღვრულია 44 წევრით.

გეგმიური საერთო კრება ტარდება წელიწადში ერთხელ, თუმცა საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელია კრების რიგგარეშე მოწვევა. საერთო კრება გადაწყვეტილებას იღებს ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის სტრატეგიულ საკითხებზე და ასევე ისმენს საქმიანობის შესახებ ანგარიშებს.

საერთო კრების გადაწყვეტილებების აღსრულებაზე პასუხისმგებელია მმართველი საბჭო, რომელიც LAG-ის მმართველ ორგანოს წარმოადგენს. მმართველ საბჭოს ერთი წლის ვადით, ფარული კენჭისყრის გზით ირჩევა საერთო კრება.

საერთო კრება უფლებამოსილია, თუ სხდომას ესწრება წევრთა ნახევარზე მეტი და გადაწყვეტილების მიღება ხდება ღია კენჭისყრით დამსწრე წევრთა უმრავლესობით, სადაც კენჭისყრაში მონაწილე წევრთა სულ მცირე 50% არის არასაჯარო სექტორის წარმომადგენელი წევრი. წესდებით დამატებითი პირობებია განსაზღვრული წესდებაში შესატანი ცვლილებების, ორგანიზაციის შერწყმა-გაყოფისა და ლიკვიდაციის შესახებ.

მმართველი საბჭო

მმართველი საბჭო პასუხისმგებელია საერთო კრების გადაწყვეტილებების აღსრულებაზე, განსაზღვრავს ორგანიზაციის სტრატეგიას და საქმიანობის ძირითად მიმართულებებს, ანგარიშვალდებული და პასუხისმგებელია საერთო კრების წინაშე. მმართველი საბჭოს

ცაგერის **LAG**-ის წესდების თანახმად მმართველი საბჭოს წევრების მინიმალური რაოდენობა შეადგენს **9**, ხოლო მაქსიმალური - **15**. სტრატეგიის მომზადების მომენტისთვის ცაგერის მმართველი საბჭო შედგება **9** წევრისგან.

სხდომები იმართება ყოველთვიურად და მის სხდომებს უძღვება მმართველი საბჭოს თავმჯდომარე, ხოლო მისი არყოფნის პირობებში მმართველი საბჭოს უხუცესი წევრი.

მმართველი საბჭო უფლებამოსილია, თუ სხდომას ესწრება წევრთა ნახევარზე მეტი და მის მიერ გადაწყვეტილება მიიღება ღია კენჭისყრით დამსწრეთა უმრავლესობით, სადაც ხმათა სულ მცირე 50% უნდა ეკუთვნოდეს არასაჯარო სექტორის წარმომადგენელ წევრებს.

მმართველი საბჭო თავად ირჩევს საბჭოს თავმჯდომარეს და ზედამხედველობას უწევს მის საქმიანობას, ამტკიცებს ორგანიზაციის სტრუქტურასა და ბიუჯეტს, ამტკიცებს ორგანიზაციის საქმიანობის სტრატეგიულ მიმართულებებსა და განვითარების გეგმას, პასუხისმგებელია წესდებაში შესატანი ცვლილებების/ახალი წესდების შემუშავება-საერთო კრებისთვის წარდგენაზე; შეიმუშავებს და ამტკიცებს ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას; ქმნის სამუშაო ჯგუფებს, კომიტეტებს, კომისიებს კონკრეტული ამოცანის შესასრულებლად. შეიმუშავებს და ამტკიცებს მათ სახელმძღვანელო წესებს, შემადგენლობასა და პასუხისმგებლობებს, ამტკიცებს ორგანიზაციის ლოგოსა და სიმბოლიკას, წყვეტს ორგანიზაციის სხვა გაერთიანებებში წევრობისა და იურიდიული პირის დაფუძნებაში მონაწილეობის საკითხს. მმართველი საბჭოს აკომპლექტებს საერთო კრება.

ორგანიზაციული დეტალები

ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის
სამართლებრივი სახელწოდება

აიპ ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი

ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის
სამუშაო სახელწოდება

ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი

მისამართი

ცაგერის რაიონი, ს. დეხვირი, მე-4 ქ., N 10

ტელეფონის ნომერი

+995 591 999 136

ელ. ფოსტა

info@tsagerilag.ge

ვებ გვერდი

www.tsagerilag.ge

საკონტაქტო პირი

გვანცა ჭაბუკიანი

საკონტაქტო პირის თანამდებობა

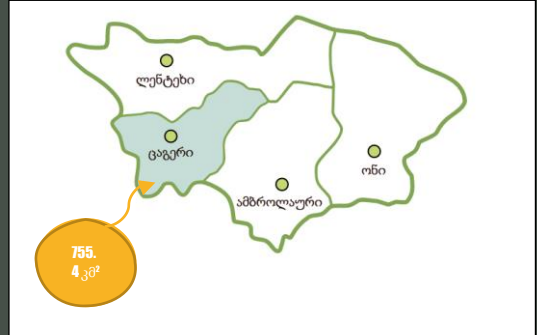
თავმჯდომარე

ნაწილი 2: ცაგერის მუნიციპალიტეტის პროფილი

2.1. სამოქმედო ტერიტორიის ზოგადი მიმოხილვა

ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის არეალი მოიცავს ცაგერის მთლიან მუნიციპალიტეტს, რომელიც მდებარეობს საქართველოს ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში. ცაგერის მუნიციპალიტეტი მოიცავს ქალაქ ცაგერს, რომელიც იმავდროულად წარმოადგენს ადმინისტრაციულ ცენტრს, და 18 თემში შემავალ 58 სოფელს.

ცაგერის მუნიციპალიტეტს დასავლეთით ესაზღვრება მარტვილის მუნიციპალიტეტი, ჩრდილოეთით - ლენტეხის მუნიციპალიტეტი, აღმოსავლეთით - ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი და სამხრეთით წყალტუბოსა და ხონის მუნიციპალიტეტები.

ცაგერის მუნიციპალიტეტი განლაგებულია ზღვრის დონიდან საშუალოდ 540 მ. სიმაღლეზე და მის ადმინისტრაციულ საზღვრებში შემავალი ყველა დასახლება სარგებლობს მაღალმთიანი დასახლების სტატუსით.² წლის განმავლობაში ცაგერის მუნიციპალიტეტში საშუალო ტემპერატურა შეადგენს 11.4 C⁰ - იანვრის თვის საშუალო 0 C⁰, ხოლო ივლისის თვეში - საშუალოდ +22 C⁰.

ცაგერის მუნიციპალიტეტის მთავარი მდინარეებია რიონი და ცხენისწყალი, და მათი შენაკადები - ჯანოულა და ლაჯანურა. მდინარეები ძირითადად წვიმის, ნადნობი თოვლისა და მიწისქვეშა წყლებით საზრდოობენ, თუმცა ნაწილობრივ წყლის მარაგს მყინვარების ნადნობი წყლებითაც ივსებენ.

2023 წლის 1 იანვრის მონაცემებით მუნიციპალიტეტის მთლიანი მოსახლეობის რიცხვოვნობა შეადგენს 7,700 პირს³, რომელთა უმრავლესობა ცხოვრობს სოფლად (87.3%). მუნიციპალიტეტი საკმაოდ მეჩხერადაა დასახლებული და მოსახლეობის სიმჭიდროვე შეადგენს საშუალოდ 10 ადამიანს 1 კმ².

² საქართველოს მთავრობა (2015). *საქართველოს მთავრობის დადგენილება მაღალმთიან დასახლებათა ნუსხის დამტკიცების შესახებ*

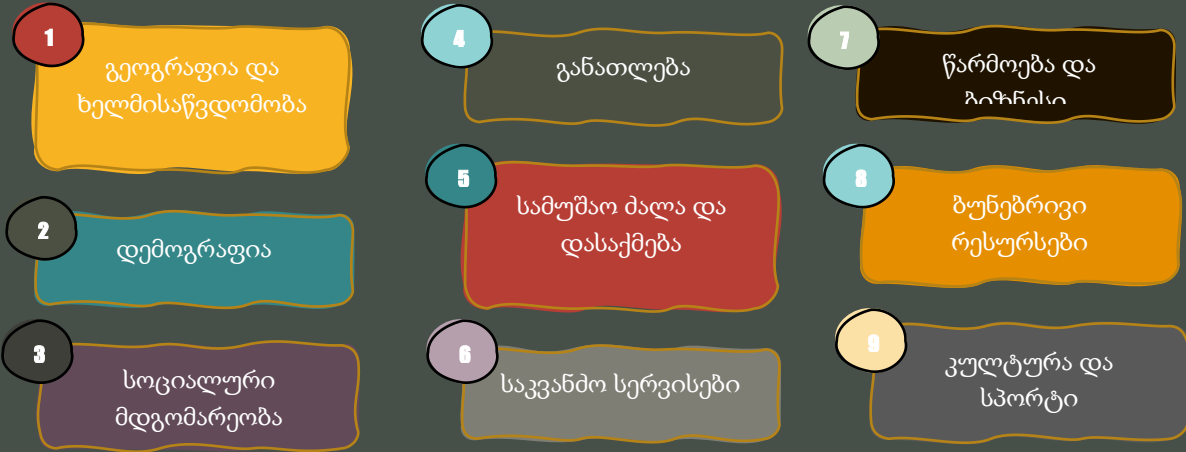
³ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/41/mosakhleoba>

2.2. ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოციო-ეკონომიკური პროფილი

ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოციო-ეკონომიკური პროფილი წარმოდგენილია შემდეგ საკითხებთან მიმართებით:

2.2.1. გეოგრაფია და ხელმისაწვდომობა

ცაგერის მუნიციპალიტეტი მდებარეობს რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში და მისი ადმინისტრაციული ცენტრია ქალაქი ცაგერი. მუნიციპალიტეტს ჩრდილოეთით ესაზღვრება ლენტეხის მუნიციპალიტეტი, აღმოსავლეთით ამრბოლაურის მუნიციპალიტეტი, სამხრეთით წყალტუბო და დასავლეთით ხონისა და მარტვილის მუნიციპალიტეტები. მუნიციპალიტეტის რელიეფი ძირითადად მოიცავს საშუალო და დაბალი სიმაღლის ქედებსა და ვიწრო ხეობებს. ქალაქი ცაგერი თბილისიდან 290 კმ.-ით არის დაშორებული.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის ფართობი წარმოადგენს 755.4 კმ². ის შედგება ქალაქი ცაგერისა და 58 სოფლისგან, რომლებიც გაერთიანებულია 18 თემში. მუნიციპალიტეტის ტერიტორია საქართველოს ტერიტორიის 1.1% შეადგენს, თუმცა მის ტერიტორიაზე საქართველოს მოსახლეობის მხოლოდ 0.21% ცხოვრობს და ერთ-ერთ ყველაზე მეჩხერად დასახლებულ მუნიციპალიტეტს წარმოადგენს საქართველოში, თუმცა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში მოსახლეობის სიმჭიდროვის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს.

გზები

ცაგერის მუნიციპალიტეტს ემსახურება ორი შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზა: შ-15 ქუთაისი-წყალტუბო-ცაგერი-ლენტეხი ლასდალი და შ-18 ალპანა-ცაგერი. რაც შეეხება შიდა მუნიციპალურ გზებს, მუნიციპალიტეტის ყველა სოფელთან მიდის გზა, თუმცა მათი ნაწილი საჭიროებს მოწესრიგებას.

რკინიგზა

ცაგერის მუნიციპალიტეტში რკინიგზა არ არის, ისევე როგორც მთლიან რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში. უახლოესი რკინიგზის სადგური მდებარეობს წყალტუბოს მუნიციპალიტეტში, რომელიც ქალაქი ცაგერიდან დაშორებულია 56 კმ.-ით, ხოლო ქუთაისის რკინიგზის სადგური - 68 კმ.-ით

საჰაერო ტრანსპორტი

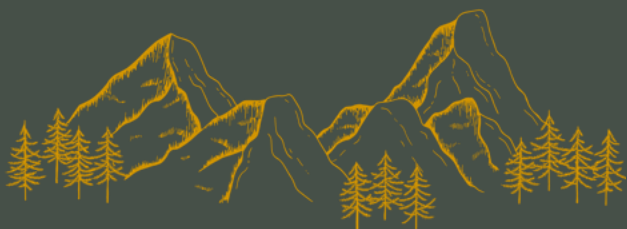
ცაგერის მუნიციპალიტეტთან სიახლოვეს ორი აეროპორტია განთავსებული:

- (1) ადგილობრივი მნიშვნელობის ამბროლაურის აეროპორტი - რომელიც 51 კმ.-ითაა დაშორებული ქალაქ ცაგერიდან, რომელსაც მოცემულ ეტაპზე შეუძლია მაქსიმუმ 50 მგზავრიანი თვითმფრინავების მომსახურება და რომელშიც რეგულარული რეისები ხორციელდება ნატახტარის აეროდრომიდან;
- (2) ქუთაისის საერთაშორისო აეროპორტი - რომელიც 79 კმ.-ითაა დაშორებული ქალაქი ცაგერიდან.

საზღვაო პორტი

ცაგერის მუნიციპალიტეტთან მდებარე უახლოესი საზღვაო პორტია ფოთის პორტი, რომელთანაც მანძილი შეადგენს 133 კმ. ასევე, 199 კმ. -ში განთავსებულია ბათუმის პორტი.

2.2.2. დემოგრაფია

2023 წლის 1 იანვრის მონაცემებით ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა შეადგენს 7,700 პირს⁴, რომელთა უმრავლესობა (87.3%) ცხოვრობს სოფლად. აღსანიშნავია, რომ 1990იანი წლებიდან მუნიციპალიტეტში აღინიშნება მოსახლეობის კლების ტენდენცია. უკანასკნელი 20 წლის მანძილზე ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის კლებამ შეადგინა თითქმის 50%, ხოლო უკანასკნელი 10 წლის მანძილზე - 28%. მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირება ნაწილობრივ განპირობებულია ბუნებრივი კლებით⁵, რომელიც შეადგენს 10 წლის მანძილზე შემცირებული მოსახლეობის 57.3%, ხოლო ამავე პერიოდში მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირების 42.7% განპირობებულია მიგრაციით⁶. მიგრაციის ტენდენციები ძირითადად აღინიშნება ახალგაზრდებში, რომლებიც წარმოადგენენ ყველაზე შრომისუნარიან ნაწილს.

2023 წელს პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტში გამოკითხული 297 პირიდან 6 მიუთითა, რომ ოჯახის წევრი იმყოფებოდა ემიგრაციაში და მათგან ნახევარი თითქმის დარწმუნებული იყო ოჯახის წევრის დაბრუნებაში, ხოლო მეორე ნახევარს უჭირდა პასუხის გაცემა.

ადგილობრივ მოსახლეობაში ჭარბობენ ქალები (51.1%), ხოლო ასაკობრივი კუთხით - 30 წელს გადაცილებული პირები.

ცხრილი #3: ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ასაკობრივი პროფილი⁷

ასაკობრივი ჯგუფი	მოსახლეობის %
0-14 წლის	11.5%
15-64 წლის	62%
65+ წლის	26.5%

⁴ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/41/mosakhleoba>

⁵ ბუნებრივი მატება იზომება წლის განმავლობაში ცოცხლად დაბადებულებისა და გარდაცვლილთა რაოდენობებს შორის სხვაობით. უარყოფითი მაჩვენებელი მიუთითებს, რომ წლის განმავლობაში გარდაცვლილთა რიცხვი მეტი იყო ცოცხლად დაბადებულთა რიცხვზე.

⁶ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2022). *ბუნებრივი მატება რეგიონებისა და თვითმმართველი ერთეულების მიხედვით*. ხელმისაწვდომია:

<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/321/bunebrivi-mateba>

⁷ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2014). *2014 წლის საყოველთაო აღწერის ძირითადი შედეგები*. ხელმისაწვდომია: <https://www.geostat.ge/media/20680/2014-wlis-aRweris-ZiriTadi-Sedegebi.pdf>

2.2.3. სოციალური მდგომარეობა

2023 წლის მონაცემებით პენსიის მიმღებთა რიცხვი ცაგერის მუნიციპალიტეტში შეადგენს 2 980 პირს (მოსახლეობის 38.7%)⁸. აღსანიშნავია, რომ ცაგერის მუნიციპალიტეტში პენსიის მიმღებთა რიცხვი წლიდან წლამდე სტაბილურად მცირდება, რაც შეიძლება მიუთითებდეს, რომ მოსახლეობის შედარებით მაღალი ასაკობრივი ჯგუფი, სადაც გარდაცვალების მაჩვენებელიც მაღალია საერთო მაჩვენებლიდან, მიდის და ახალგაზრდები, ვისაც პენსიის ასაკის მიღწევა უწევთ, რეგიონიდან გაედინება და საპენსიო ასაკის მიღწევას უკვე მუნიციპალიტეტში აღარ ფიქსირდებიან.

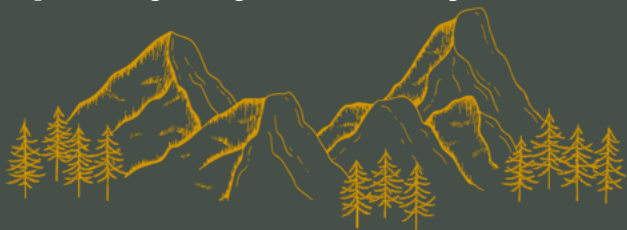
სოციალური პაკეტის მიმღებთა რიცხვი ცაგერის მუნიციპალიტეტში შეადგენს 528 პირს, რაც ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში, მოსახლეობის საერთო რაოდენობის 7%. საარსებო შემწეობის მიმღები ოჯახების რიცხვი ცაგერის მუნიციპალიტეტისთვის შეადგენს 758 ოჯახს 2023 წლის ბოლოსთვის.

2023 წელს პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში ჩატარდა გამოკითხვა, რომელიც წარმომადგენლობითი იყო როგორც რეგიონის, ასევე მუნიციპალურ ქრილში. გამოკითხვის ფარგლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტში მოცული იყო 297 რესპონდენტი (85.6% სოფლად მცხოვრები და 14.4% ქალაქ ცაგერში მცხოვრები მოსახლეობა). შინამეურნეობების ფინანსურ მდგომარეობასთან მიმართებით შემდეგი საერთო სურათი გამოიკვეთა:

ცხრილი #4: შინამეურნეობის ფინანსური მდგომარეობა

თვითშეფასება	რესპონდენტთა წილი
დამაკმაყოფილებელი - შეუძლიათ ყოველდღიური ხარჯების გასტუმრება	47%
საშუალო - შეუძლიათ ძირითადი ყოველდღიური ხარჯების გასტუმრება	27.7%
ცუდი - შემოსავალი მხოლოდ საკვებისთვისაა საკმარისი	25%
ძალიან ცუდი - არსებული შემოსავლით ოჯახის უზრუნველყოფა არ შეუძლიათ	0.3%

⁸ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. *პენსიის მიმღებთა რიცხვოვნობა მუნიციპალიტეტების მიხედვით*. ხელმისაწვდომია: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/55/sotsialuri-uzrunvelqofa>

2.2.4. განათლება

ცაგერის მუნიციპალიტეტში არ არის რაიმე ტიპის პროფესიული სასწავლო დაწესებულება ისევე როგორც უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება.

2014 წლის საყოველთაო აღწერის მონაცემებით, ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 17.1% აქვს მიღებული უმაღლესი განათლება; ამასთანავე, უმაღლესი განათლების მაჩვენებელი ქალაქ ცაგერის მოსახლეობაში ორჯერ აღემატება სოფლის ტიპის დასახლების მოსახლეობის მაჩვენებელს. რაც შეეხება პროფესიულ განათლებას, მოსახლეობის შედარებით უფრო დიდ ნაწილს აქვს პროფესიული განათლება და აქ სოფლად და ქალაქად მცხოვრებთა შორის პროფესიული განათლების პოპულარობა თითქმის თანაბარია. 2023 წელს პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტში გამოკითხული 297 პირიდან 40.4% მიუთითა, რომ დასრულებული აქვს ან/და ჯერ არ დაუსრულებია უმაღლესი განათლების მიღება, ხოლო 58.2% მიუთითა, რომ მიღებული აქვს მხოლოდ სრული საშუალო განათლება და ამ რესპონდენტთა უმრავლესობას შეადგენდნენ 36 წელს გადაცილებული პირები.

2.2.5. სამუშაო ძალა და დასაქმება

ცაგერის მუნიციპალიტეტში შრომისუნარიანი მოსახლეობის უმრავლესობა საჯარო სექტორშია დასაქმებული. 2023 წელს პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტში გამოკითხული 297 პირიდან 51.9% დასაქმებული იყო საჯარო სექტორში. რაც შეეხება ბიზნეს სექტორს, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2022 წლის მონაცემებით ბიზნეს სექტორში დასაქმებულთა რიცხვმა შეადგინა 329 პირი, რაც მცირედით აღემატება 2021 წლის მონაცემს (307), თუმცა მნიშვნელოვნად

ჩამოუვარდება 2015-2020 წლის მაჩვენებლებს.⁹ აქედან, 2022 წელს ბიზნეს სექტორში დაქირავებით დასაქმებული მოსახლეობის რიცხვი შეადგენს 117. პროექტის ფარგლებში ზემოხსენებული გამოკითხვის შედეგად არასაჯარო სექტორში დასაქმებულთა კუთხით შემდეგი სურათი გამოიკვეთა:

ცხრილი #5: კვლევის შედეგად გამოკვეთილი დასაქმების სურათი¹⁰

დასაქმების ადგილი	რესპონდენტა %
ბიზნეს სექტორი	7.1%
თვითდასაქმებული არასასოფლო-სამეურნეო სექტორში	2.4%
თვითდასაქმებული სასოფლო-სამეურნეო სექტორში	13.5%
სეზონურად დასაქმებული	2.4%

გამოკითხვისას, ასევე, გამოიკვეთა, რომ ნებისმიერ დასაქმებულთა უმრავლესობა (93%) წარმოადგენს 36 და უფროს ასაკობრივ ჯგუფს.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით 2022 წელს ცაგერის მუნიციპალიტეტში დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო თვიური ანაზღაურება შეადგენს 783 ლარს. ზემოხსენებული კვლევის ფარგლებში ანაზღაურება არ ყოფილა კვლევის საგანი, თუმცა, გამოკითხვა ფოკუსირდა შინამეურნეობების საშუალო ყოველთვიურ შემოსავალზე, რაც შემდეგნაირად გადანაწილდა:

ცხრილი #6: კვლევის შედეგად გამოკვეთილი დასაქმებულთა ანაზღაურების სურათი

ოდენობა	რესპონდენტა წილი
300 ლარამდე	4%
300-დან 600 ლარის ჩათვლით	17%
600-დან 1000 ლარის ჩათვლით	30%

⁹ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2022). რეგიონული სტატისტიკა. ხელმისაწვდომია: <https://regions.geostat.ge/regions/>

¹⁰ დანარჩენ რესპონდენტებს წარმოადგენდნენ პენსიონერები და სტუდენტები

1000-დან 1500 ლარის ჩათვლით	25%
1500-დან 2000 ლარის ჩათვლით	14%
2000 ლარზე მეტი	10%

მათგან, ვინც შინამეურნეობის ყოველთვიურ შემოსავალს 1500 ლარზე მეტს მიუთითებდა, უმრავლესობა (58%) წარმოადგენს საჯარო სექტორში დასაქმებულ პირებს, 12% ბიზნეს სექტორში დასაქმებულ პირებს, 6% სასოფლო სამეურნეო სექტორში თვითდასაქმებულ პირებს და 3% არასასოფლო-სამეურნეო სექტორში თვითდასაქმებულ პირებს.

2.2.7. საკვანძო სერვისები

ელექტროენერჯია

ცაგერის მუნიციპალიტეტი 100% არის უზრუნველყოფილი ელექტროენერჯიის ქსელით და ელექტროენერჯიის მიწოდებას ემსახურება კომპანია ენერგოპრო ჯორჯია.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს ორი ჰესი:

- ✓ ლაჯანურჰესი - სეზონური ჰესი ლცაგერის რაიონის სოფელ სურმუშთან მდინარე ლაჯანურაზე. მისი ელექტროენერჯიის საპროგნოზო გამომუშავება 2024 წელს შეადგენს 386.9 მლნ.კვტ./სთ.¹¹, საიდანაც 49% გამომუშავება ხდება აპრილი-ივლისის პერიოდში. ლაჯანურჰესს ფლობს კომპანია ენერგოპრო ჯორჯია.
- ✓ ჯონოულჰესი 1 - ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოფელ ქულბაქში. მისი 2024 წლიური ელექტროენერჯიის საპროგნოზო გამომუშავება შეადგენს საშუალოდ 4.03 მლნ.

¹¹ სააქციო საზოგადოება „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“. (2024). *ელექტროენერჯიის (სიმძლავრის) საპროგნოზო ბალანსი 2024*. ხელმისაწვდომია: https://www.gse.com.ge/sw/static/file/2024_wlis_saprognozo_balansi.pdf

კვტ/სთ., საიდანაც 61% გამომუშავება ხდება აპრილი-ივლისის პერიოდში. ჯონოულჰესი 1-ის მფლობელია ჩეხური კომპანია GEEN F.I.

ბუნებრივი აირით მომარაგება

ცაგერის მუნიციპალიტეტში ბუნებრივი აირის მიწოდება საერთოდ არ არის. ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2022 წლის მონაცემებით რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო-სვანეთის რეგიონის შინამეურნეობების მხოლოდ 25.5% უზრუნველყოფილი ბუნებრივი აირით, რაც თითქმის ოთხჯერ ჩამოუვარდება ქვეყნის საშუალოს.

სასმელი წყლით მომარაგება

ცაგერის მუნიციპალიტეტში სასმელი წყლით მომარაგებას უზრუნველყოფს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია. მუნიციპალიტეტის ინფორმაციით, წყალმომარაგებით უზრუნველყოფილია ქალაქი ცაგერი და მეტნაკლებად სრულად არის უზრუნველყოფილი მუნიციპალიტეტის 58 სოფელი.¹²

აღსანიშნავია, რომ იმ ადგილებში, სადაც გამრიცხველიანებაა უზრუნველყოფილი (ქალაქი ცაგერი და სოფელი ქვემო ცაგერი), მუნიციპალიტეტი ახდენს წყალმომარაგების სუბსიდირებას ყოველთვიურად 10 მ³. ოდენობით აბონენტზე¹³.

¹² ცაგერის მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობა. *წყალმომარაგების სერვისი*. ხელმისაწვდომია: <https://tsageri.gov.ge/page/tsyalmomaragebis-servisi>

¹³ ცაგერის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს განკარგულება #10 (04/03/2021). ხელმისაწვდომია: <https://tsageri.gov.ge/image/data/dokumentebi/wylis%20subsidiia.pdf>

ნარჩენების მართვა

ცაგერის მუნიციპალიტეტს შემუშავებული აქვს 2023-2026 წლის ნარჩენების მართვის გეგმა¹⁴. გეგმაში მოცემული სიტუაციური ანალიზის მიხედვით, მუნიციპალიტეტში უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში თითქმის 50%-ით არის გაზრდილი წარმოქმნილი ნარჩენების მოცულობა და ზრდის ტენდენცია, მოსალოდნელია, რომ შენარჩუნდება. მუნიციპალიტეტში წარმოქმნილი ნარჩენები ძირითადად არასახიფათოა და საყოფაცხოვრებო ნარჩენებს ან/და არასახიფათო სამეწარმეო საქმიანობიდან წარმოქმნილ ნარჩენებს განეკუთვნება. მცირე ოდენობითაა წარმოდგენილი ისეთი სახიფათო ნარჩენები, როგორცაა სამედიცინო, ელექტრონული და სხვა მსგავსი ნარჩენები.

2023 წლის მონაცემებით ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის მომსახურებით უზრუნველყოფილია ქალაქ ცაგერის 100%, ხოლო სოფლების მხოლოდ 44%. მუნიციპალიტეტში მოქმედებს ოფიციალური ნაგავსაყრელი, თუმცა, ასევე, მრავლადაა წარმოდგენილი უკანონო/სპონტანური ნაგავსაყრელები.

სამოქმედო გეგმის განხორციელების პერიოდში იგეგმება ნარჩენების მართვის გაუმჯობესების მიმართულებით გარკვეული ნაბიჯების გადადგმა, რაც, მათ შორის, მოიცავს ნარჩენების შეგროვება-გატანის დანერგვას მთლიანი მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, ნარჩენების რეციკლირებას (მათ შორის ორგანული ნარჩენების კომპოსტირების პოპულარიზაციას), ნარჩენების სეპარირების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას.

ინტერნეტი

¹⁴ ცაგერის მუნიციპალიტეტი. ცაგერის მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის გეგმა 2023-2026. ხელმისაწვდომია: <https://tsageri.gov.ge/page/municipalitetis-strategiebi-koncefciebi-samoqmedo-gegmebi>

საქართველოს მასშტაბით ინტერნეტის დაფარვის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეშია, რაც 2023 წლის 1 ივლისის მდგომარეობით შეადგენს შინამეურნეობების 74.2% და მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდება ქვეყნის საშუალო მაჩვენებელს - 89%¹⁵.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში ინტერნეტის სამი პროვაიდერი ფიქსირდება - მაგთი, სილქნეტი და სქაიტელი, თუმცა ინტერნეტის დაფარვა არ ვრცელდება მთელს მუნიციპალიტეტზე. მუნიციპალიტეტის ნაწილში წარმოდგენილია როგორც ოპტიკურ-ბოჭკოვანი, ასევე უსადენო (wi-fi) ინტერნეტი. ოპტიკურ-ბოჭკოვანი ინტერნეტი ხელმისაწვდომია ექვს დასახლებულ პუნქტში¹⁶.

- ✓ ქალაქი ცაგერი
- ✓ გვესო
- ✓ ქვედა ცაგერი
- ✓ ჩხუტელი
- ✓ ლასურიში
- ✓ რცხმელური

2.2.8. წარმოება და ბიზნესი

2022 წლის მონაცემებით ცაგერის მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებული იყო 506 ეკონომიკურად აქტიური სუბიექტი და მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის საერთო ღირებულებამ შეადგინა 9.9 მილიონი ლარი. ამ სუბიექტთა 90% წარმოადგენს მცირე ბიზნესს.¹⁷

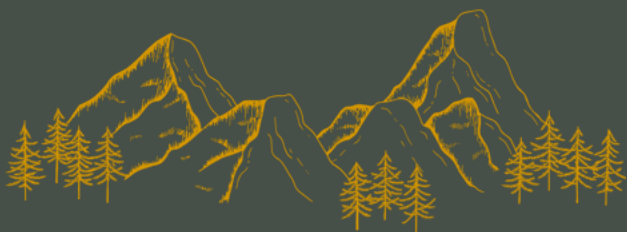
მუნიციპალიტეტში არ არის წარმოდგენილი არცერთი მსხვილი ბიზნესი. მოქმედ ბიზნეს სუბიექტთა საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები მოიცავს სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობას, დამამუშავებელ მრეწველობას, საცალო და საბითუმო ვაჭრობასა და განთავსების საშუალებებით უზრუნველყოფას. სოფლის მეურნეობის მიმართულებით მუნიციპალიტეტში ძირითადად განვითარებულია პირველადი წარმოება, ხოლო არასასოფლო სამეურნეო

¹⁵ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2023). *ინტერნეტით უზრუნველყოფილი შინამეურნეობების წილი*. ხელმისაწვდომია:

<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/106/sainformatsio-da-sakomunikatsio-teknologiebis-gamoqeneba-shinameurneobebshi>

¹⁶ საქართველოს კომუნიკაციების კომისია. ხელმისაწვდომია: <https://analytics.comcom.ge/ka/near-providers/>

¹⁷ იქვე. *რეგისტრირებულ მოქმედ სუბიექტთა რაოდენობა ეკონომიკური საქმიანობის სახეებისა და ზომების მიხედვით ცაგერის მუნიციპალიტეტში*

ბიზნესის ქრილში - საცალო/საბითუმო ვაჭრობა და განთავსების საშუალებით უზრუნველყოფა (საოჯახო ტიპის სასტუმროები).

აღსანიშნავია, რომ ცაგერის მუნიციპალიტეტის ყველა დასახლებულ პუნქტს მინიჭებული აქვს მაღალმთიანი დასახლების სტატუსი, რაც გარკვეულ შედეგებს აწესებს როგორც ფიზიკური პირებისთვის, ასევე ბიზნეს სუბიექტებისთვის; კონკრეტულად:

- ✓ ფიზიკური პირების წლიური შემოსავალი 6 000 ლარამდე გათავისუფლებულია საშემოსავლო გადასახადისგან;
- ✓ მეწარმეები მოგების გადასახადისგან გათავისუფლებულები არიან 10 წლით;
- ✓ ქულების გადასახადისგან სრულად გათავისუფლებულები არიან როგორც ფიზიკური, ასევე იურიდიული პირები.

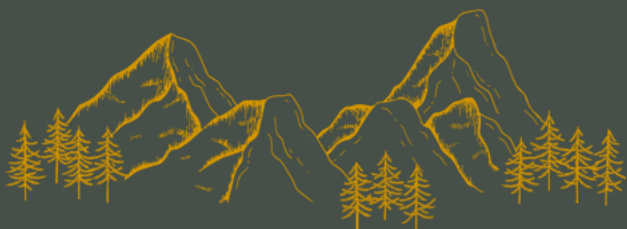
2022 წლის მონაცემებით ინვესტიციების მოცულობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში იყო 500,000 ლარს (ლენტეხის მუნიციპალიტეტისთვის მონაცემები იყო 0 ლარი).

ცაგერის მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია იუსტიციის სახლი (ქალაქ ცაგერში და სოფელ ლაჯაანში - საზოგადოებრივი ცენტრი), რომელიც უზრუნველყოფს მრავალფეროვანი სახელმწიფო სერვისების ადგილზე მიწოდებას, ეროვნული არქივის ადგილობრივი ფილიალი, ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი, სოფლის განვითარების სააგენტოს საინფორმაციო-საკონსულტაციო ცენტრი. გარდა სახელმწიფო დაწესებულებებისა, ცაგერის მუნიციპალიტეტში (ქალაქ ცაგერში) წარმოდგენილია ლიბერთი ბანკის ფილიალი და რამდენიმე ქსელური მაღაზია და აფთიაქი.

2.2.9. ბუნებრივი რესურსები

ცაგერის მუნიციპალიტეტში აღრიცხულია შვიდი დასახელების სხვადასხვა დანიშნულების მინერალური წყალი - ლაშიჭალის, ალპანის, ახალჭალის, ალვი-ცაგერის, ლამგვერიას, მულურისა და უსახელოს სამკურნალო წყლები.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში არსებული მდინარეებიდან გამომდინარე მუნიციპალიტეტში, ასევე, წარმოდგენილია ჰიდრორესურსი და ტყის რესურსი (47 000 ჰექტარი). გარდა მინერალური წყლებისა, ჰიდრო და ტყის რესურსისა, ცაგერის მუნიციპალიტეტში წამორგენილია ბარტის, გაბრო დიაბაზისა და დიაბაზოვის პორფირატის საბადოები.

2.2.6. კულტურა და სპორტი

ცაგერის მუნიციპალიტეტი საკმაოდ მდიდარია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებით. მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია არაერთი რელიგიური და ისტორიული მნიშვნელობის უნიკალური ძეგლი - ეკლესიები, წმინდა მაქსიმე აღმსარებლის მამათა მონასტერი და წმინდანის საფლავი, ციხესიმაგრეთა ნანგრევები, მითები (მათ შორის ხვამლის მთასთან დაკავშირებული პრომეთეს მითი) და ლეგენდები.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში კულტურული ცხოვრება საკმაოდ აქტიურად მიმდინარეობს. მუნიციპალიტეტში მდებარეობს კულტურის ცენტრი და გრიშა მდივნის სახელობის სახალხო თეატრი, რომელშიც დღესაც იმართება პრემიერები და ყოველწიურად იდგმება სპექტაკლები. მუნიციპალიტეტში კულტურის სფეროს მნიშვნელოვან მიმართულებებს წარმოადგენს ფოლკლორი და ქორეოგრაფია, რომლის წარმომადგენლებიც აქტიურად მონაწილეობენ სხვადასხვა ტიპის ღონისძიებებში როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე ქვეყნის გარეთაც.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს ცაგერის ისტორიული მუზეუმი, რომელშიც დაცულია ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის არქეოლოგიური გათრებისას აღმოჩენილი დრეული და გვიანი ბრინჯაოს ხანის არტეფაქტები, საეკლესიო ნივთები, იშვიათი გამოცემები და ფოტომასალა ლეჩხუმზე. მუნიციპალიტეტში, ასევე, წარმოდგენილია ლადო ასათიანის სახლ-მუზეუმი (სოფელი ბარდნალა), სევერიან ისიანის სახლ-მუზეუმი (ზოგოში) და არჩილ გელოვანის სახლ-მუზეუმი (სოფელ სპათაგორში).

სპორტის მხრივ, ცაგერის მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია სპორტული სკოლა, რომელსაც აქვს მრავალპროფილური სპორტული დარბაზი სხვადასხვა სახეობის სპორტული ღონისძიებებისთვის. მუნიციპალიტეტში პოპულარულია ფრენბურთი, რაშიც ცაგერს საკმაოდ მდიდარი ტრადიცია აქვს. ასევე, საკმაოდ პოპულარულია სპორტის ისეთი სახეობები, როგორცაა ძიუდო, ქართული და თავისუფალი ჭიდაობა, ფეხბურთი და რაგბი.

2.2. ტერიტორიის საჭიროებების ანალიზი - ძირითადი საკითხები

ცაგერის მუნიციპალიტეტი საკმაოდ მეჩხერადაა დასახლებული და ეკონომიკური საქმიანობა ძალიან შეზღუდულ მასშტაბებს ატერებს. მუნიციპალიტეტის ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევას

წარმოადგენს მოსახლეობის გადინება, რაც, გარდა დემოგრაფიული სურათის ცვლილებისა, ასევე, უარყოფითად აისახება როგორც სოციალურ, ასევე ეკონომიკურ ფონზე. მოსახლეობის გადინება ძირითადად შეეხება შედარებით დაბალ ასაკობრივ ჯგუფს, რაც ყველაზე მნიშვნელოვან სამუშაო ძალას წარმოადგენს ეკონომიკური განვითარებისთვის. შესაბამისად, ცაგერის მუნიციპალიტეტის განვითარებისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია მიგრაციის შემცირება და მუნიციპალიტეტიდან წასულ პირთა დაბრუნებისთვის ხელშემწყობი გარემოებების შექმნა.

ცაგერის მუნიციპალიტეტი გამოირჩევა ეკონომიკური აქტივობის სიმწირით; აქ არ არის წარმოდგენილი რაიმე მსხვილი ბიზნესი, ხოლო მცირე და საშუალო ზომის ბიზნესები

სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ხარისხით პოციზიონირება და გადამამუშავებელი წარმოების განვითარება

ნაკლებად დივერსიფიცირებულია. მუნიციპალიტეტს აქვს სოფლის მეურნეობა მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია, თუმცა აღსანიშნავია, რომ მუნიციპალიტეტი დიდწილად მცირემიწიანია - მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის 62% უჭირავს ტყეს, ხოლო სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საერთო ფართობი შეადგენს მთლიანი ტერიტორიის მხოლოდ 2.5%¹⁸, რაც წარმოადგენს დაახლოებით 1 890 ჰექტარს. შესაბამისად, სოფლის მეურნეობის წილი

ადგილობრივ ეკონომიკაში მისი სრული პოტენციალის ათვისების პირობებში საკმაოდ მცირე შეიძლება იყოს. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ცაგერის მუნიციპალიტეტში ჰაერისა და ნიადაგის დაბინძურების მაჩვენებელი ძალიან დაბალია საქართველოს სხვა მუნიციპალიტეტებთან შედარებით, რაც ქმნის ეკოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების შესაძლებლობას. შესაბამისად, ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოფლის მეურნეობის სექტორის მასშტაბის შეზღუდულობიდან გამომდინარე, არსებობს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ხარისხით პოზიციონირების საჭიროება.

ერთ-ერთი მიმართულება, რომელიც მოსახლეობისა და ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან მიიჩნევა პერსპექტიულად, და რომელიც ცაგერის მუნიციპალიტეტში საკმაოდ სუსტად არის განვითარებული ტურიზმია. სტრატეგიის მომზადების მომენტისთვის ტურიზმი მუნიციპალიტეტში სეზონური ხასიათის არის, ძირითადად ზაფხულის პერიოდში, და ამ დროსაც როგორც ადგილობრივ, ასევე საერთაშორისო მოგზაურთა რიცხვი საკმაოდ დაბალია. მიუხედავად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტს აქვს მიმზიდველი მდებარეობა, მდიდარი ბუნება,

ლექხუმის გავითარება როგორც ოთხივე სეზონის ტურისტული დანიშნულების ადგილი და მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტების შექმნა

¹⁸ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა. ხელმისაწვდომია: <http://regions.geostat.ge/regions/racha/cageri.php?lang=ka>

კულტურული და ისტორიული ძეგლების სიმრავლე, უნიკალური ფოლკლორი, ტრადიციები და კულტურა, და ცაგერში ფუნქციონირებს ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი, მუნიციპალიტეტის ცნობადობა, როგორც ტურიზმის დანიშნულების ადგილი, საკმაოდ მცირეა. მუნიციპალიტეტში სუსტადაა განვითარებული ტურისტული ინფრასტრუქტურა, რაც მოიცავს როგორც განთავსებით უზრუნველყოფისა და კვების ობიექტებს, ასევე მარკირებასა და მრავალფეროვან ტურისტულ პროდუქტებს. ამასთანავე, აუთვისებულია მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციური ზაფხულის სეზონის მიღმა, მიუხედავად იმისა, რომ ცაგერის მუნიციპალიტეტს აქვს ყველა წინაპირობა იმისთვის, რომ გახდეს ოთხივე სეზონის ტურისტული დანიშნულების ადგილი. ამ მიმართულებით, ადგილობრივი მოსახლეობისა და ტურიზმის სექტორში მომუშავე ორგანიზაციების/პირების აზრით, მთავარ გამოწვევად რჩება მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების ერთიანი ხედვის ნაკლებობა, ტურისტული ნაკადების არასტაბილურობა, ფინანსების ხელმიუწვდომლობა, მუნიციპალიტეტის დაბალი ცნობადობა, მომსახურების სფეროში დასაქმების მსურველთა დეფიციტი, რიგი სერვისების, მათ შორის გაუმომარაგების ხელმიუწვდომლობა, რაც ართულებს რისკის აღებას კერძო ტურისტული პროდუქტების განვითარებისთვის.

როგორც ზევით იქნა აღნიშნული, მუნიციპალიტეტში ბიზნეს სექტორი ნაკლებადაა დივერსიფიცირებული. ტურიზმი და სოფლის მეურნეობა, მოცემულ ეტაპზე სეზონურია, ხოლო სხვა არასეზონური საქმიანობები ნაკლებადაა განვითარებული, რისი საჭიროებაც მუნიციპალიტეტს უდგას როგორც ეკონომიკური გაძლიერების, ასევე მუნიციპალიტეტიდან მიგრაციის შენელების კონტექსტში.

ბიზნესის
დივერსიფიკაცია

მუნიციპალიტეტში მოსახლეობისა და ბიზნესის მხარდამჭერი ინფრასტრუქტურა საჭიროებს განვითარებას - ეს ეხება როგორც გზებს (განსაკუთრებით შიდა მუნიციპალურ გზებს), ასევე, ისეთ სერვისებს, როგორცაა ბუნებრივი აირის მიწოდება, ინტერნეტის ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება მოშორებულ სოფლებში, სასმელი წყლით მომარაგება, ელექტროენერჯის მიწოდების უწყვეტობა და ნარჩენების მართვა. აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან მუნიციპალიტეტი არ არის გაზიფიცირებული, შინამეურნეოები და ბიზნესი სრულად არიან დამოკიდებულნი ელექტროენერჯისა და ხის გამოყენებაზე საწვავად, რაც ზრდის მოთხოვნას ელექტროენერჯის მოხმარებაზე და იმავდროულად, ხელშემწყობ ფაქტორებს კმნის ხის საწვავად გამოყენების ქრისთვის. შესაბამისად, მუნიციპალიტეტის განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია როგორც ინფრასტრუქტურის, ასევე მხარდამჭერი სერვისების განვითარება, ისევე როგორც, შედარებით სუფთა და მდგრადი ენერგორესურსების მოხმარების პოპულარიზაცია.

როგორც ზევით იქნა აღნიშნული, ცაგერის მუნიციპალიტეტისთვის მოსახლეობის მუნიციპალიტეტიდან მიგრაცია წარმოადგენს ერთ-ერთ გამოწვევას, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს დემოგრაფიულ სტრუქტურაზე. სტრატეგიის მომზადების პროცესში ახალგაზრდებთან შეხვედრისას გამოიკვეთა რიგი საკითხები, რომლებიც გავლენას ახდენენ

მათ გადაწყვეტილებაზე, იფიქრონ მუნიციპალიტეტის დატოვებაზე და შემდგომ უკან არ-
დაბრუნებაზე. სკოლის დამამთავრებელი კლასის მოსწავლეებში, ვინაიდან
მუნიციპალიტეტში არ არსებობს უმაღლესი სასწავლო დაწესებულება, განათლების
მისაღებად სხვაგან წასვლა წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ მამოტივირებელ ფაქტორს
მიგრაციისთვის. ამასთანავე, ახალგაზრდებთან
მსჯელობისას გამოიკვეთა, რომ ამ პროცესში
გარკვეული განსხვავება არსებობს ბიჭებსა და გოგოებს
შორის - უმაღლესი განათლების მისაღებად სხვა
ქალაქში წასასვლელად შედარებით უფრო
მოტივირებულები არიან გოგოები, ხოლო ბიჭები
უფრო მეტად განიხილავენ ადგილზე დარჩენას.¹⁹ რაც
შეეხება მუნიციპალიტეტიდან განათლების მისაღებად უკვე
ახალგაზრდებს, მათთან მსჯელობაში გამოიკვეთა სურვილი, დაბრუნდნენ და თავიანთი
საქმიანობა განაგრძონ ცაგერის მუნიციპალიტეტში/მუნიციპალიტეტიდან. ამ სურვილს ისინი
ძირითადად ხსნიან თავიანთი მუნიციპალიტეტის სიყვარულით, ცაგერში შედარებით
ნაკლებად სტრესული საცხოვრებელი გარემოთი და სუფთა ჰაერზე ყოფნის სურვილით.
თუმცა, აქვე ისინიც ასახელებენ რამდენიმე შემაფერხებელ ფაქტორს დაბრუნების
გადაწყვეტილების მისაღებად: (1) ადგილზე საჯარო სექტორის მიღმა დასაქმების
შესაძლებლობის სიმცირე და საჯარო სექტორში სასურველი საქმის ვერ-მოძებნა, (2) საკუთარი
საქმიანობის დასაწყებად საწყისი კაპიტალის არარსებობას, რაც განაპირობებს მათ დარჩენას
კაპიტალის დაგროვებამდე და (3) ინტერნეტის არასტაბილური ხარისხი დისტანციურად
მუშაობისთვის.

ახალგაზრდებისთვის
მიმზიდველი გარემოსა და
საინტერესო
შესაძლებლობების
უზრუნველყოფა ლეჩხუმში

¹⁹ აღსანიშნავია, რომ ეს დაკვირვება არ არის რეპრეზენტატიული და ეფუძნება ფოკუს ჯგუფში
მსჯელობას.

ნაწილი 3: მონაწილეობითი დაგეგმვა

3.1. დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობა

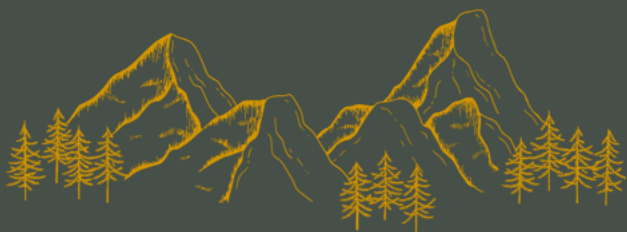
ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის შემუშავებაზე პასუხისმგებელ ორგანოს წარმოადგენს ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის მმართველი საბჭო. გამომდინარე იქიდან, რომ ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი დაფუძნდა 2024 წელს და წინამდებარე სტრატეგია წარმოადგენს პირველ ასეთ დოკუმენტს ცაგერის LAG-სთვის, დოკუმენტის შემუშავების პროცესში მმართველ საბჭოს დახმარებას უწევდა პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ გუნდი და პროექტის მიერ დაქირავებული კონსულტანტი.

მოსახლეობის გამოკითხვა

სტრატეგიის მომზადებას წინ უძღვოდა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრის მიერ პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ჩატარებული ფართომასშტაბიანი, რომელიც სწავლობდა სამიზნე რეგიონის ოთხივე მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის განწყობებს, მოსაზრებებს, გამოცდილებებსა და საჭიროებებს. კვლევისას გამოყენებული იყო რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის მეთოდები და მისი შედეგები რეპრეზენტატულია როგორც რეგიონის, ასევე თითოეული მუნიციპალიტეტის დონეზე.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში სულ გამოიკითხა მუნიციპალიტეტის 297 მაცხოვრებელი - 85.5% სოფლად მცხოვრები და 14.5% ქალაქ ცაგერის მაცხოვრებელი. გამოკითხულთა 62.6% წარმოადგენდნენ ქალები, ხოლო 37.4% - კაცები.

კვლევის შედეგად გამოიკვეთა მოსახლეობის საქმიანობასთან, სახელმწიფო დაწესებულებებთან ნდობის, საჯარო სერვისებით კმაყოფილების, პრიორიტეტული სერვისების, ბიზნესის დაწყება-წარმოებასთან დაკავშირებული გამოცდილებისა და შემაფერხებელ ფაქტორებთან დაკავშირებული საკითხებით. კვლევის მიგნებები გათვალისწინებული იყო წინამდებარე სტრატეგიის როგორც სიტუაციური ანალიზის, ასევე სტრატეგიული ხედვისა და პრიორიტეტების განსაზღვრისა და მოქმედებების დაგეგმვის პროცესში.

ახალგაზრდების ჩართულობა

სტრატეგიის შემუშავების პროცესში ჩართულები იყვნენ ცაგერის მუნიციპალიტეტის ახალგაზრდები. დისკუსია ორ ჯგუფში გაიმართა ცალ-ცალკე - ადგილობრივი სკოლების უფროსი კლასების მოსწავლეებთან და 18-23 წლის ახალგაზრდებთან, რომლებიც სწავლის გაგრძელების მიზნით მუნიციპალიტეტიდან არიან გასულები.

დისკუსიის მიზანი უფროსი კლასების მოსწავლეებთან იყო მათი საჭიროებების, წუხილებისა და სამომავლო გეგმების, ისევე როგორც მუნიციპალიტეტში ცხოვრების დადებითი და უარყოფითი მხარეების შესახებ მსჯელობა. დისკუსიის შედეგად გამოიკვეთა კონკრეტული საჭიროებები და წუხილები, რომლებიც ადგილობრივ სკოლის მოსწავლეებს აქვთ, ისევე როგორც მათი გრძელვადიანი გეგმები, რომლებიც, უმეტეს შემთხვევაში ცაგერის მუნიციპალიტეტში სკოლის დასრულების შემდგომ დარჩენას არ მოიაზრებდა. 18-23 წლის ახალგაზრდებთან დისკუსიის მიზანი იყო მათი გეგმებისა და მუნიციპალიტეტის განვითარების შესახებ მათი ხედვების შესახებ მსჯელობა. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს უკანსკნელი ჯგუფი განსხვავდებოდა სკოლის დამამთავრებელი კლასების მოსწავლეების ჯგუფისგან, ვინაიდან მის წევრებს უკვე მიღებული ჰქონდათ უმაღლესი განათლება ან/და დასრულების პროცესში იყო და მათი გეგმები და ხედვები არსებითად განსხვავდებოდა სკოლის მოსწავლეებისგან.

მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლები

მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებთან ერთობლივი მსჯელობა გაიმართა, რომელშიც მონაწილეობდნენ ბიზნესის წარმომადგენლები სხვადასხვა სფეროებიდან - სოფლის მეურნეობა, თაფლის წარმოება, ღვინის წარმოება, თევზის მეურნეობა, ტურიზმის სექტორი, არასასოფლო სამეურნეო და არატურისტული ბიზნესი. მსჯელობის მიზანი იყო მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებთან ერთად ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების ხელშემწყობი და ხელშემშლელი ფაქტორების, საფრთხეებისა და შესაბამისი დარგების განვითარების პერსპექტივების განხილვა.

დისკუსიისას გამოიკვეთა კონკრეტული საკითხები, რომლებიც ადგილობრივი მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლების მოსაზრებით, აფერხებს და საფრთხეს უქმნის ბიზნესის განვითარებას. მსჯელობა, ასევე, შეეხო სხვადასხვა ტიპის საგრანტო და ბიზნესის მხარდამჭერ პროგრამებს, რომლებიც მუნიციპალიტეტშია ხელმისაწვდომი, მეწარმეების გამოცდილებას ამ პროგრამებით სარგებლობის შესახებ და პროგრამების შედეგიანობას მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების კრილში.

LAG-ის მმართველი საბჭო და მუნიციპალიტეტის აქტიური მაცხოვრებლები

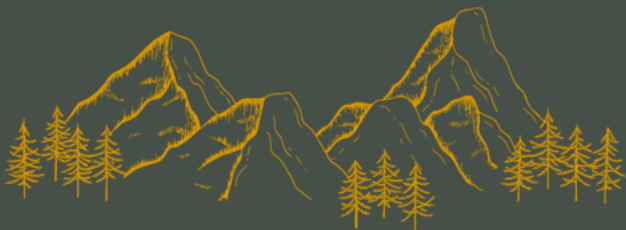
ვიდრე ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი დაფუძნდებოდა, 2023 წელს ინიციატივებისა და რეფორმების ცენტრის მიერ პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ჩატარდა 4-დღიანი ტრენინგი, რომელშიც მონაწილეობდნენ ცაგერის მუნიციპალიტეტიდან იმ პირთა ნაწილი, ვინც ინტერესი გამოხატა ცაგერის LAG-ის წევრობის შესახებ. ტრენინგში მონაწილეთა შეზღუდული რაოდენობის გამო, ტრენინგში მონაწილეობისთვის შეირჩნენ ის პირები, ვინც ყველაზე ადრე დააფიქსირეს სურვილი. ტრენინგი შეეხო LEADER მიდგომის საკვანძო საკითხებს, მათ შორის ამ მიდგომის პრინციპებსა და ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის შემუშავებას.

ცაგერის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის მმართველი საბჭო აქტიურად იყო ჩართული ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის შემუშავების პროცესში. პირველი შეხვედრა დაეთმო ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოციო-ეკონომიკური სიტუაციური ანალიზის წარმოებას, ძირითადი სტრატეგიული მიმართულებების განსაზღვრა-შეთანხმებასა და ამ მიმართულებების კრილში SWOT ანალიზის წარმოებას. SWOT ანალიზი, რომელიც მმართველ საბჭოსთან ერთად შემუშავდა შემდგომ, შეივსო სიტუაციური ანალიზისა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან გამოკვეთილი საკითხებით, რომელიც შეჯამებული სახით აისახა სტრატეგიის დოკუმენტში.

სტრატეგიის სამუშაო ვერსიის შემდეგ ცაგერის LAG-ის მმართველმა საბჭომ გამართა შეხვედრა საბჭოს ყველა წევრის მონაწილეობით, სადაც განხილული იქნა სტრატეგიის დოკუმენტის სამუშაო ვერსიის ბოლო ვარიანტი და მიიღო გადაწყვეტილება, დოკუმენტის სამუშაო ვერსიის შესახებ საჯარო დისკუსიების დაწყების შესახებ.

სტრატეგიის სამუშაო ვერსიის საჯარო განხილვები

სტრატეგიის სამუშაო ვერსიის განხილვა დაიგეგმა და განხორციელდა ორ ლოკაციაზე - ქალაქ ცაგერში, სადაც შესაძლებლობა ჰქონდათ, მათ შორის, ახლომდებარე სოფლების მოსახლეობას გაცნობოდნენ სტრატეგიის ძირითად მიმართულებებს, დასახულ ამოცანებსა და დაგეგმილ აქტივობებს. ანალოგიური შეხვედრა დაიგეგმა და ჩატარდა სოფელ ტვიშშიც. შეხვედრებისას გამოითქვა მოსაზრებები, მათ შორის SWOT-თან დაკავშირებით - სადაც საქმე ეხებოდა კოოპერატივების გამოცდილების გათვალისწინებას სტრატეგიის დოკუმენტში, რამაც შესაბამისი ასახვა ჰპოვა. გარდა ფიზიკური შეხვედრისა, სტრატეგია live რეჟიმში განხილული იყო სათემო რადიოს „ამბროლაურის ხმა“ გადაცემაში, რომლის მიმდინარეობისას მსმენელებს, ასევე, ჰქონდათ შესაძლებლობა, დაესვათ შეკითხვები და გამოეთქვათ მოსაზრებები. ამასთანავე, სტრატეგიის დოკუმენტი და რადიო გადაცემის ჩანაწერი დაიდო ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის სოციალური მედიის გვერდზე, სადაც მოსახლეობას

ჰქონდა შესაძლებლობა გაცნობოდნენ დოკუმენტს და გამოეთქვათ თავიანთი შენიშვნები და სურვილები, რაც შესაბამის ასახვას ჰპოვებდა ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის დოკუმენტში.

3.3. ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის (LDS) შეთანხმებული პრიორიტეტები

ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიაზე მუშაობისას მუნიციპალიტეტის გამოწვევების, საჭიროებებისა, შესაძლებლობებისა და საფრთხეებისა და სიტუაციური ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი ოთხი ძირითადი პრიორიტეტული მიმართულება:

1 ცაგერის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის სექტორის განვითარების ხელშეწყობა როგორც მუნიციპალიტეტის გამდიერების ერთ-ერთი პერსპექტიული მიმართულება

2 ცაგერის მუნიციპალიტეტში სოფლის მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობა როგორც ერთ-ერთი ტრადიციული მიმართულება, სადაც გარდა ადგილობრივი მოსახლეობის გამოცდილებისა, ასევე იკვეთება გარკვეული კონკურენტული უპირატესობა საქართველოს სხვა რეგიონებთან მიმართებით

3 მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება და დივერსიფიკაცია ვინაიდან ცაგერის მუნიციპალიტეტში სამეწარმეო საქმიანობა საკმაოდ ერთგვაროვანია, სამეწარმეო მიმართულებების დივერსიფიკაცია მნიშვნელოვანია რიგი რისკების თავიდან ასაცილებლად და განვითარების ხელშესაწყობად

4 ახალგაზრდობის მხარდაჭერა როგორც მუნიციპალიტეტიდან ახალგაზრდობის გადინების შემარბილებელი/მუნიციპალიტეტიდან წასული ახალგაზრდების უკან დაბრუნების მამოტივირებელი მექანიზმი

გარდა გამოკვეთილი პრიორიტეტული მიმართულებებისა, გამოიკვეთა რიგი საკითხები, რომლებიც ყველა ზემოხსენებულ მიმართულებას ეხება და რომელთა პროცესში ინტეგრაცია ხელს შეუწყობს მუნიციპალიტეტის განვითარებას:

ინოვაციები
როგორც განვითარებისა და ეფექტიანობის კატალიზატორი ყველა მიმართულებისთვის

გარემოს დაცვა
როგორც მდგრადი განვითარების აუცილებელი წინაპირობა

ინკლუზიურობა და ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობა ადგილობრივ განვითარებაში, განსაკუთრებით ახალგაზრდებისა და მოწყვლადი ჯგუფების, ვინაიდან სწორედ ინკლუზიურ საზოგადოებას შეუძლია ჰარმონიული განვითარება

ნაწილი 4: ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია (LDS)

4.1. ხედვა

2024-2028 წლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფი, პარტნიორებთან ერთად ვიმუშავებთ იმისთვის, რომ მოვახდინოთ ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეების მუნიციპალიტეტის ხედვის ხორცშესხმა, რაც მოიაზრებს:

- ✓ მუნიციპალიტეტს, სადაც განვითარებულია მრავალფეროვანი სამეწარმეო საქმიანობა, სოფლის მეურნეობა, განსაკუთრებით ბიო მეურნეობები, და რომლის პროდუქციაც გადის საქართველოს ფარგლებს გარეთ;
- ✓ ადგილს, რომელიც მკაფიოდ არის აღნიშნული რუკაზე როგორც მრავალფეროვანი ტურიზმის დანიშნულების წერტილი;
- ✓ თემს, სადაც ცხოვრების დონე მუდმივად იზრდება და რომელსაც უზრუნდება მუნიციპალიტეტიდან წასული ახალგაზრდობა ადგილზე განვითარებისა და საინტერესო ცხოვრების შესაძლებლობის გამო;
- ✓ სუფთა და უსაფრთხო გარემოს, სადაც საზოგადოების ყველა წევრს უხარია ცხოვრება, აქვთ წვდომა მრავალფეროვან სერვისებზე, კულტურულ, საგანმანათლებლო და სპორტულ სივრცეებსა და ღონისძიებებზე, და შეუძლიათ საკუთარი უნარებისა და შესაძლებლობების რეალიზება.

ამ ხედვის რეალიზების პროცესში და ჩვენი საქმიანობის განხორციელებისას ვიზიარებთ შემდეგ ღირებულებებს:

- ✓ **ყველაფერი პირადულია** - ყველა ვინც ამ ხედვის რეალიზებაში ვმონაწილეობთ უშუალოდა ვართ ჩართულნი ჩვენი თემის ცხოვრებაში, რაც ამყარებს კავშირებს თემის წევრებს შორის. ჩვენ მიზანმიმართულად ვდებთ ენერჯისა და ძალისხმევას ურთიერთობების შენებაში ისევე, როგორც ჩვენი თემის განვითარების სხვა მნიშვნელოვან ასპექტებში;
- ✓ **არასდროს ვწყვეტთ ძალისხმევას** - ცაგერი ჩვენი სახლია, როდესაც ყველაფერი მარტივად არ არის. ჩვენ არ ვიშურებთ ძალისხმევას ჩვენი საერთო ხედვის განხორციელებისთვის; ამიტომ არ ვიწყებთ პროგრამებსა და პროექტებს იმისთვის, რომ ისინი შუა გზაზე მივატოვოთ, მივდივართ ბოლომდე, ვიდრე ჩვენი ხედვა და გარემო თანხვედრაში იქნება ერთმანეთთან;

- ✓ ვაშენებთ ხიდებს და არა ჯარს - ყველაფერი რასაც ვაკეთებთ ეფუძნება მონაწილეობის, მრავალფეროვნებისა და სამართლიანობის პრინციპებს. ვიაზრებთ, რომ ერთის წარმატება ყველას წარმატებაა, რადგან ასეთი განწყობით შენდება ურთიერთობები და საზოგადოება, რომელშიც ცხოვრება გვიხარია, იქმნება შესაძლებლობები და მომავლის იმედი.

4.2. სტრატეგიული მიდგომა

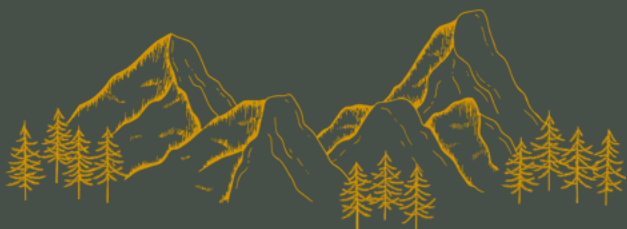
ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის საფუძველზე გამოიკვეთა ის სტრატეგიული გამოწვევები, რომლებთან გამკლავებაც აუცილებელია ხედვის რეალიზაციისთვის და მიმართულებები, რომლებიც ამ გამოწვევებთან გასამკლავებლად არის მნიშვნელოვანი.

ძირითად გამოწვევებად განისაზღვრა:

- ✓ მოსახლეობის, განსაკუთრებით ახალგაზრდების მიგრაცია ცაგერის მუნიციპალიტეტიდან და მათი უკან დაბრუნების პესიმისტური მოლოდინები, რომელიც ძირითადად გამოწვეულია ადგილზე დასაქმების პრობლემისა და დაბალი ანაზღაურებიდან გამომდინარე;
- ✓ პერსპექტიული და ტრადიციული სამეწარმეო პოტენციალის აუთვისებლობა ტურიზმისა და სოფლის მეურნეობის სექტორში, რომელიც გამოწვეულია ამ მიმართულებებში არსებული მთელი რიგი პრობლემებით;
- ✓ დამოკიდებულება მხოლოდ შეზღუდულ სამეწარმეო სექტორებზე (ტურიზმი და სოფლის მეურნეობა), რაც ზრდის რისკებს მუნიციპალიტეტის ეკონომიკისთვის, რომელიც შედეგად აისახება მუნიციპალიტეტის მაცხოვრებლებზე.

ამ ძირითად გამოწვევებზე საპასუხო განისაზღვრა ოთხი ძირითადი სტრატეგიული მიმართულება, რომლის განვითარებაც უზრუნველყოფს 2024-2028 წლებისთვის ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიით განსაზღვრული ხედვის რეალიზებას:

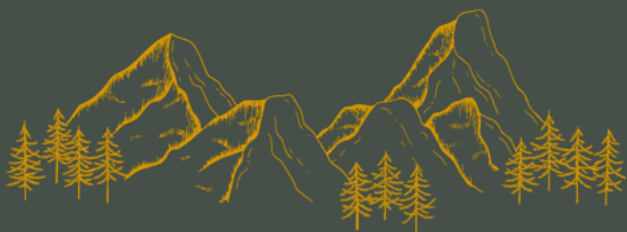
- ✓ ტურიზმის სექტორის განვითარება - რომლის პოტენციალიც დიდწილად აუთვისებელია და რომელსაც აქვს პოტენციალი, შექმნას დასაქმების/თვისდასაქმების მნიშვნელოვანი შესაძლებლობები მაღალი ანაზღაურებით, განსაკუთრებით ახალგაზრდებისთვის;
- ✓ სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარება - რომლის პოტენციალი კომერციულად ნაკლებადაა ათვისებული და რომელსაც, გარდა მუნიციპალიტეტის ტრადიციული

სექტორის განვითარებისა, ასევე, აქვს პოტენციალი, შექმნას დამატებითი დასაქმების/თვითდასაქმების შესაძლებლობები სხვადასხვა ასაკობრივი და სოციალური ჯგუფისთვის ცაგერის მუნიციპალიტეტში;

- ✓ მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება და დივერსიფიკაცია - როგორც რისკების შერბილებისა და ახალი ეკონომიკური შესაძლებლობების პოტენციალის მატარებელი მიმართულება;
- ✓ ახალგაზრდობის მხარდაჭერა - როგორც მიგრაციის შემარბილებელი მექანიზმი და მუნიციპალიტეტიდან წასული ახალგაზრდების უკან დაბრუნების მამოტივირებელი შესაძლებლობა.

შემდგომ თავებში მოცემულია თითოეული მიმართულების მიმოხილვა მიზნებთან და შემოთავაზებულ ღონისძიებებთან ერთად.

ტურიზმის სექტორის განვითარება

შესავალი

საქართველოში ტურიზმის სექტორის განვითარება უკანასკნელ ათწლეულზე მეტია რაც აქტიურად მიმდინარეობს და მისი წილი ქვეყნის მთლიან შიდა პროდუქტში 6% სცდება. პოლიტიკის დონეზე, საქართველოს ეროვნულ დონეზე შემუშავებული აქვს „საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია 2025“, რომელიც განსაზღვრავს ხედვას ტურიზმის სექტორისთვის:

„2025 წლისთვის საქართველო ცნობილი იქნება, როგორც მოწინავე, ყველა სეზონის, მაღალი ხარისხის ტურისტული ქვეყანა, გამორჩეული თავისი კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობით, მსოფლიო დონის მომსახურებითა და სტუმარმასპინძლობის უძველესი ტრადიციით“²⁰.

სტრატეგიით ტურიზმის სექტორში ქვეყნის ძლიერ მხარეებად იდენტიფიცირებულია მრავალფეროვანი ბუნება, კულტურა და ტრადიციები, მეღვინეობის ტრადიცია, დაცული ტერიტორიები, ხელსაყრელი კლიმატი, საინვესტიციო გარემო, და ადგილობრივი მოსახლეობის სტუმართმოყვარეობა. იმავდროულად, სტრატეგიაში მოცემულია სექტორის წინაშე მდგარ ძირითად გამოწვევებს, სადაც ყურადღებაა გამახვილებული ტურისტული ინფრასტრუქტურის გამართვაზე, მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესებაზე, ქვეყნის ტურისტული პოტენციალის შესახებ ცნობადობის ამაღლებაზე, ტურისტული პროდუქციის დივერსიფიცირებასა და ტურიზმის სექტორში განათლების ხარისხის გაუმჯობესებაზე. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაკლოვანება, რომელიც საქართველოში ტურიზმის სექტორთან მიმართებით იკვეთება არის საქართველოში მომავალ საერთაშორისო ვიზიტორების დაბალგადახდისუნარიანობა, რის საპასუხოდაც სტრატეგიის განხორციელების პროცესში მაღალგადახდისუნარიანი ვიზიტორების მოზიდვაა განსაზღვრული პრიორიტეტად, ისევე როგორც საერთაშორისო ვიზიტორების ვიზიტის ხანგრძლივობის გაზრდა.

²⁰ საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია. საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია 2025. ხელმისაწვდომია: <https://gnta.ge/wp-content/uploads/2015/01/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1-%E1%83%A2%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%96%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90.pdf>

ტურიზმის სექტორში ასევე მნიშვნელოვანია „საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგია 2020-2030“²¹ რომელიც სწორედ ტურიზმის სექტორის დივერსიფიცირებას, და ამ პროცესში ეკოტურიზმის პოტენციალის რეალიზებას ემსახურება. ეკოტურიზმისთვის სტრატეგიით განსაზღვრული ხედვაა:

„2030 წლისათვის საქართველო იქნება წამყვანი, ეკოტურისტული ქვეყანა კავკასიის რეგიონში, რომელიც მისი მდიდარი ცოცხალი კულტურისა და ბუნების, აგრეთვე, მაღალი ხარისხის მომსახურების გათვალისწინებით უზრუნველყოფს ოთხივე სეზონის ეკოტურისტულ შეთავაზებებს. ეკოტურიზმი საქართველოში უზრუნველყოფს ტურისტებისთვის ავთენტური გამოცდილების გაზიარებას, სარგებელი მოაქვს ადგილობრივი თემებისთვის და მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ქვეყნის ეკონომიკურ კეთილდღეობას; ამავე დროს, იგი უზრუნველყოფს ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებას ტურისტებსა და ადგილობრივ მოსახლეობაში“²²

ამ ხედვის რეალიზებისთვის განსაზღვრული ამოცანები მოიცავს ეკოტურისტული პროდუქტებისა და შეთავაზებების გამრავალფეროვნებას, მიმართულობის სარგებლიანობის გაზრდას, შესაბამისი ინფრასტრუქტურისა და უნარების განვითარებას, ადგილობრივი მოსახლეობის დაინტერესებას ეკოტურისტული საქმიანობით, მის პოპულარიზაციას მიზნობრივ აუდიტორიაში და თანამშრომლობის ხელშეწყობას ცენტრალურ და ადგილობრივ ხელისუფლებასა და მოსახლეობას შორის.

ცხრილი #7: ეროვნულ დონეზე საერთაშორისო ვიზიტორთა ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლების შეჯამება 2023 წლისთვის

ვიზიტორების რაოდენობა	2,057,200
იმ ვიზიტორთა წილი, რომლებიც დასვენების/პირადი მიზნებისთვის ჩამოდიან	79%
განმეორებითი ვიზიტორების წილი	73%

²¹ საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგია 2020-2030. ხელმისაწვდომია: <https://gnta.ge/wp-content/uploads/2021/12/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1-%E1%83%94%E1%83%99%E1%83%9D%E1%83%A2%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%96%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90-21.12.21-1.pdf>

²² იქვე

ვიზიტორების მიერ მონახულებული რეგიონების top 3, რომელზეც ვიზიტორთა 75% მოდის

თბილისი	33%
აჭარის ა/რ	30%
მცხეთა-მთიანეთი	12%

ვიზიტორების მიერ ვიზიტისას გათეული ღამეების საშუალო რაოდენობა

5.27 ღამე

ვიზიტორების მიერ ვიზიტისას გაწეული ჯამური ხარჯი და ხარჯების ძირითადი წილის კლასიფიკაცია

4 314.8 მილიონი ლარი

აქედან განთავსების ხარჯები	36%
საყიდვები	23%
საკვები და სასმელი	22%
გასართობი, გამაჯანსაღებელი, კულტურული და სპორტული ღონისძიებები	10%

ვიზიტორთა ძირითადი ასაკობრივ ჯგუფები

15-30 წლის	27%
31-50 წლის	48%
51-70 წლის	23%

ვიზიტორთა წარმომშობის ძირითადი ქვეყნები

რუსეთის ფედერაცია	23%
თურქეთი	23%
სომხეთი	16%
ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები	7%
სხვა ქვეყნები	15%

ცხრილი #8: ეროვნულ დონეზე ადგილობრივ ვიზიტორთა ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლების შეჯამება 2023 წლისთვის

ვიზიტორთა რაოდენობა

1 608 500

ვიზიტორების მიერ მონახულებული რეგიონების top 3, რომელზეც ვიზიტორთა 50% მოდის

თბილისი	23%
იმერეთი	21%
აჭარის ა/რ	10%

ვიზიტორების მიერ ვიზიტისას გაწეული ჯამური ხარჯი და ხარჯების ძირითადი წილის კლასიფიკაცია

1 111.9 მილიონი ლარი

საყიდვები	35%
საკვები	25%
ტრანსპორტი	20%
განთავსება	6%

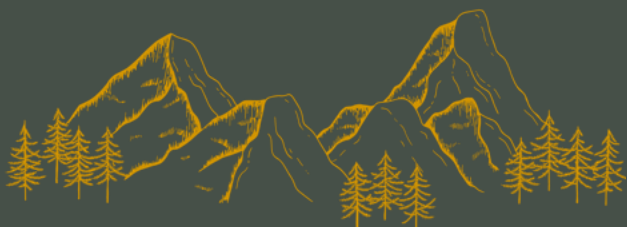
ვიზიტორთა ძირითადი ასაკობრივ ჯგუფები

15-30 წლის	23%
31-50 წლის	37%
51-70 წლის	32%
71+	8%

ტურიზმის სექტორი რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში

რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარე მდიდარია ბუნების, კულტურისა და ისტორიული ძეგლებით, და ამასთანავე, მხარეში წარმოდგენილია უნიკალური ფოლკლორი, ტრადიციები, გასტრონომია და ყურძნის მნიშვნელოვანესი მიკროზონები, კურორტული ზონები, რაც კმნის მრავალფეროვანი ტურიზმის განვითარების პოტენციალს. მიუხედავად ამისა, ტურიზმის პოტენციალის დიდი ნაწილი ჯერ-ჯერობით აუთვისებელია.

დღეისთვის რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო-სვანეთის მხარეში ტურიზმის სექტორი სეზონურია და ძირითადი დატვირთვა მოდის ზაფხულის სეზონზე.

ცხრილი #9 ტურიზმის სექტორის ზოგადი მაჩვენებლები²³

რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარე	2018	2019	2020	2021	2022
სტუმრების რაოდენობა სასტუმროებსა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებებში	19 400	23 000	12 700	13 000	20 300
სასტუმროებისა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებების რაოდენობა რეგიონში	27	38	25	56	56

გარდა ოფიციალური სტატისტიკისა, სტრატეგიის მომზადების მომენტში რეგიონის მასშტაბით Booking.com-ზე 86 ერთეული ღამის გასათევი ობიექტი იძებნება, რომელთა უმრავლესობაც ამბროლაურის მუნიციპალიტეტშია თავმოყრილი.

ტურიზმი ცაგერის მუნიციპალიტეტში

ცაგერის მუნიციპალიტეტს აქვს პოტენციალი, იყოს მრავალფეროვანი ტურიზმის - სათავგადასავლო, ეკოტურიზმი, საცხენოსნო ტურიზმი, ველოტურიზმის, სპორტული - სათევზაო ტურიზმი, პილგრიმული ტურიზმი, გასტრონომიული და ღვინის ტურიზმი, და სხვა დანიშნულების ადგილი წლის ოთხივე სეზონზე. თუმცა, საკმაოდ დაბალია მუნიციპალიტეტის ცნობადობა, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილი, ისევე როგორც ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში მრავალი ტურისტული პოტენციალის მქონე ბუნების, კულტურისა და ისტორიის ძეგლი მდებარეობს, მათ შორის: ხვამლის მთა, რომელსაც გარდა ისტორიული, ასევე მითოლოგიური დატვირთვაც აქვს, წმინდა მაქსიმე აღმსარებლის მონასტერი, ქორენიშის, უწყამის, ისუნდერის, ორბელის, ზუბის, მურის ციხეები, გვესოს კომპლექსი, ოყურეშის, რაჩხის, ვერძისთავასა, ღვირიშისა (რომელზეც მოწყობილია გადმოსახედი) და ჩქუმის ჩანჩქერები, საირმის სვეტები, და სხვა. მეღვინეობის კუთხით

²³ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. რეგიონული სტატისტიკა: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/93/regionuli-statistika>

ცაგერის მუნიციპალიტეტი გამოირჩევა ისეთი მნიშვნელოვანი ადგილწარმოშობის დასახელებებით, როგორცაა ტვიში და ოყურემის უსახელოური.

ცაგერში, ცენტრალურ ადგილას განთავსებულია ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი, რომელიც ჩამოსულ ტურისტებს აწვდის ინფორმაციას მუნიციპალიტეტისა და ღირსშესანიშნაობების შესახებ.

ცხრილი #10: ცაგერის მუნიციპალიტეტის ტურიზმის სექტორის ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლები

სასტუმრო/სასტუმროს ტიპის დაწესებულების რაოდენობა	საქ. სტატის მიხედვით (2022 წელს)	6
	Booking (2024 წელს)	10
	28	
ნომრების რაოდენობა სასტუმროებსა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებებში (2022 წლის მონაცემები)	ერთ ადგილიანი	1
	ორადგილიანი	20
	სამი ან მეტ ადგილიანი	7
	845	
სასტუმროებში დამსვენებელთა რაოდენობა (2022 წლის მონაცემები)	საქართველოდან	592
	საზღვარგარეთიდან	253
უცხოელ დამსვენებელთა წარმოშობის ძირითადი ქვეყნები	ევროკავშირის წევრი ქვეყნები	79
	დსთ-ს ქვეყნები	129
	სხვა ქვეყნები	45
ვიზიტის მიზანი	რეკრეაცია/დასვენება	498
	საქმიანი	347
სასტუმროებში დასაქმებულთა რაოდენობა	13	
	ქალი	9

ცაგერის მუნიციპალიტეტის ტურიზმის სექტორის - SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები

- ✓ ადგილმდებარეობა
- ✓ ბუნების, კულტურის, ტრადიციების, საინტერესო ტურისტული ადგილების მრავალფეროვნება
- ✓ მინერალური წყლებისა და კურორტების სიმრავლე
- ✓ მრავალფეროვანი ტურიზმის განვითარების პოტენციალი - სპორტული თევზჭერა, საცხენოსნო ტურიზმი, სათხილამურო ტურიზმი, ექსტრემალური და სათავგადასავლო ტურიზმი, რაფტინგი და სხვა
- ✓ მდიდარი ფოლკლორი, გასართონომია, ღვინის კულტურა
- ✓ მრავალფეროვანი მარშრუტების დაგეგმვის შესაძლებლობა - ყველა დონისა და ტიპის მოგზაურისთვის
- ✓ ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრის არსებობა
- ✓ ხვამლის მთასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ისტორია და მითოლოგია
- ✓ ბარდნალა, როგორც ცნობილი სახელი ქართულ პოეზიაში და ლადო ასათიანის სახლ-მუზეუმი
- ✓ აკა მორჩილამის საცხოვრებელი ადგილი მდებარეობს ცაგერის მუნიციპალიტეტში

სუსტი მხარეები

- ✓ მოუწესრიგებელი ინფრასტრუქტურა საგზაო
- ✓ მოუწესრიგებელი კომუნიკაციები - საკვანძო წყალი, ელექტროენერგია, გაზი და მაღალი კომუნალური გადასახადები
- ✓ მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტისთვის
- ✓ მუშახელის ნაკლებობა
- ✓ მუნიციპალიტეტის დაბალი ცნობადობა, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილი და დაბალი აქტივობა ცნობადობის გასაზრდელად
- ✓ კვალიფიციური გიდების სიმცირე
- ✓ უცხო ენის ცოდნის ნაკლებობა
- ✓ კვების ობიექტებისა და განთავსების ადგილების ნაკლებობა
- ✓ გაუმართავი ინტერნეტი
- ✓ სალამქრო და ტურისტული ადგილებში მოუწესრიგებელი მარკირება ან მარკირების არარსებობა
- ✓ ცოტა ტურისტი
- ✓ ქუთაისის აეროპორტის პოტენციალის ათვისება არ ხდება შემომავალი უცხოელი მოგზაურების მოსაზიდად
- ✓ ინტერნეტთან/კომპიუტერთან წვდომის პრობლემა

შესამღებლობები

- ✓ ქუთაისის აეროპორტის სიახლოვე
- ✓ ქუთაისი-უშგული სატრანსპორტო კორიდორი
- ✓ შქმერის გზა
- ✓ სათავედასავლო ტურიზმის განვითარება ქვეყნის მასშტაბით
- ✓ ტურისტებში უკვე პოპულარულ ლოკაციებთან სიახლოვე (პრომეთეს მღვიმე²⁴, ოკაცეს კანიონი)
- ✓ ტურისტების ნაკადის ზრდა (კოვიდის შემდეგ სწრაფად აღდგენა) საქართველოში
- ✓ ტრანსკავკასიური ბილიკის²⁵ (TCT) სიახლოვე და მასთან დაკავშირების პოტენციალი
- ✓ საქართველოს პოპულარიზაცია როგორც სათავედასავლო ტურიზმისთვის პოპულარული ადგილი

საფრთხეები

- ✓ ცენტრალიზაციის ტენდენცია
- ✓ სესხებზე დაბალი ხელმისაწვდომობა/მაღალი საპროცენტო განაკვეთი
- ✓ ახალგაზრდების მიგრაცია მუნიციპალიტეტიდან
- ✓ კლიმატის ცვლილებები და ბუნებრივი კატასტროფების რისკი
- ✓ ცაგერის მუნიციპალიტეტის უგულვებელყოფა ტურიზმის პოპულარიზაციის კონტექსტში უკვე პოპულარულ ლოკაციებთან შედარებით

²⁴ შესამღებლობა, პრომეთეს მღვიმისა და ხვამლის მთის, როგორც პრომეთეს მითთან დაკავშირებული ლოკაციების კომპლექსის შექმნა

²⁵ <https://transcaucasiantrail.org/en/home/>

ტურიზმის სექტორის განვითარებისთვის განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები

ტურიზმის სექტორის განვითარებისთვის ადგილობრივი სამოქმედო სტრატეგიით შემდეგი სტრატეგიული ამოცანები განისაზღვრა:

ამოცანა

სტრატეგიული ამოცანის დასაბუთება

ამოცანა 1: ცაგერის მუნიციპალიტეტის, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილის ცნობადობის გაზრდა

ცაგერის მუნიციპალიტეტი, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილი, ნაკლებადაა ცნობილი როგორც ადგილობრივ, ასევე საერთაშორისო მოგზაურებს შორის. მუნიციპალიტეტში ტურიზმის პოპულარიზაციის გარეშე რთული იქნება მოკლე და საშუალოვადიან პერსპექტივაში ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი ტურისტული ნაკადების მოზიდვა. შესაბამისად, ამ ამოცანის მიზანია ცაგერის მუნიციპალიტეტის პოპულარიზაცია, როგორც ტურიზმის დანიშნულების ადგილი, რამაც უნდა გაზარდოს მოგზაურებს შორის ცაგერის მუნიციპალიტეტით დაინტერესება მოგზაურობის დაგეგმვის პროცესში.

ამოცანა 2: მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტების განვითარება

ცაგერის მუნიციპალიტეტს აქვს ვიზიტორებისთვის მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტების შეთავაზების პოტენციალი, თუმცა, დღეისთვის პროდუქტები საკმაოდ ერთფეროვანია და ვიზიტორების რაოდენობის პოტენციური ზრდის პირობებშიც კი, ვიზიტორებისგან მუნიციპალიტეტში მიღებული შემოსავალი იქნება საკმაოდ შეღუდული. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია პროდუქტების დივერსიფიცირება იმისთვის, რომ (1) მაქსიმალურად განსხვავებული გემოვნების ვიზიტორების დაინტერესება მოხდეს მუნიციპალიტეტით და (2) ხელშეწყობილი იყოს ვიზიტორების მხრიდან მუნიციპალიტეტში მზარდი თანხების დახარჯვა. ეს ხელს შეუწყობს მუნიციპალიტეტში ტურიზმის შემდგომ განვითარებას და ადგილზე დასაქმების ახალი შესაძლებლობების გაჩენას.

აქტივობა 3.1

ტურისტული ინფრასტრუქტურის აღწერა და GAP ანალიზის ჩატარება

ამოცანა 3: ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების ხელშეწყობა

ცაგერის მუნიციპალიტეტს აქვს სუსტად განვითარებული ტურისტული ინფრასტრუქტურა, თუმცა მოცემულ ეტაპზე ვიზიტორთა რიცხვიც საკმაოდ მცირეა. იმისთვის, რომ ტურიზმის სექტორი განვითარდეს, გარდა საინფორმაციო კამპანიისა და პროდუქტების დივერსიფიცირებისა, მნიშვნელოვანია, ტურისტული ინფრასტრუქტურა იყოს შესაბამისად განვითარებული. შესაბამისად, ამოცანის მიზანია ისეთი ღონისძიებების დაგეგმვა-განხორციელება, რომელიც უზრუნველყოფს ინფრასტრუქტურის თანხვედრას მოსალოდნელი მზარდი ტურისტული ნაკადების დასაკმაყოფილებლად.

ამოცანა 4: ტურიზმის სექტორში მცირე და საშუალო მეწარმეობის ხელშეწყობა

ცაგერის მუნიციპალიტეტში სტრატეგიის მომზადების მომენტისთვის ტურიზმის სექტორში მცირე და საშუალო მეწარმეობა ძალიან სუსტადაა განვითარებული. მუნიციპალიტეტში სულ რამდენიმე განთავსების ობიექტია წარმოდგენილი, ასევე სუსტადაა განვითარებული ტურიზმის სხვა მხარდამჭერი სამეწარმეო საქმიანობაც, რაც მნიშვნელოვანია ტურიზმის სექტორის წინ წამოსაწევად. შესაბამისად, მეოთხე ამოცანა განისაზღვრა სწორედ ტურიზმის სექტორში მცირე და საშუალო მეწარმეობის მხარდაჭერა, რაც აუცილებელია ზოგადად, ტურიზმის განვითარებისთვის მუნიციპალიტეტში.

სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარება

სოფლის მეურნეობა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში

რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარე ძირითადად ტყით დაფარულ მაღალმთიან ტერიტორიას მოიცავს. მიუხედავად იმისა, რომ სოფლის მეურნეობაზე მოდის რეგიონის ეკონომიკის ძირითადი წილი, ეს მიმართულება საკმაოდ სუსტადაა განვითარებული. რეგიონი მცირემიწიანია და, ამასთანავე, საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთები - პატარა ზომის, რაც განაპირობებს იმას, რომ სოფლის მეურნეობის განვითარების მაჩვენებელი საკმაოდ სუსტია. აღსანიშნავია, რომ რეგიონში სოფლის მეურნეობის მექანიზაცია საკმაოდ სუსტადაა განვითარებული, რაც დიდწილად განპირობებულია მცირემიწიანობით.

სოფლის მეურნეობის დიდი წილი მოდის მემცენარეობასა (მოყვანა) და მეცხოველეობაზე, და ამასთანავე, გარდა ღვინის წარმოებისა, ძირითადად ატარებს პირველადი წარმოების ხასიათს.

ცხრილი 11: რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სოფლის მეურნეობის ძირითადი სტატისტიკური მონაცემები²⁶

მემცენარეობა	მეცხოველეობა (2022)		
ერთწლიანი კულტურები	პირუტყვი/ფრინველი		
ჯამური მოსავლიანობა (2022)	რაოდენობა		
სიმინდი	0.7 ტონა	მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი	13 700 სული
ლობიო	0.1 ტონა	ყველა სახის ფრინველი	38 300 ფრთა
ბოსტნეული	0.6 ტონა	მეცხოველეობის პროდუქტები	
მრავალწლიანი კულტურები	ხორცი		1 900 ტონა
თესლოვანი ხილი	1 200 ტონა	რძე	6.3 მლნ. ლიტრი
კურკოვანი ხილი	400 ტონა	კვერცხი	2.5 მლნ. ცალი
კაკლოვანი ხილი	400 ტონა		

²⁶ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. რეგიონების სტატისტიკა. ხელმისაწვდომია: <https://regions.geostat.ge/regions/racha.php?lang=ka>

აღსანიშნავია, რომ რეგიონში უკანასკნელი ექვსი წლის მანძილზე ერთწლიანი კულტურების ნათესების ფართობები თითქმის უცვლელია იყო, თუმცა მოსავლიანობა თითქმის განახევრებულია. ამავე პერიოდში მრავალწლიანი კულტურების მოსავლიანობის მნიშვნელოვანი მატება აღინიშნება - თესლოვანი ხილი 140%, კურკოვანი ხილი - 100%, კაკლოვანი ხილი - 100%, ყურძენი - 25%. რაც შეეხება პირუტყვისა და ფრინველს, უკანასკნელი ექვსი წლის მანძილზე მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის რაოდენობა 35%-ით არის შემცირებული (რომლის ნახევარიც მოდის ფურსა და ფურ-კამეჩზე), ხოლო ფრინველის - 27%-ით. შედეგად, ამავე პერიოდში გაზრდილია მსხვილფეხა პირუტყვის ხორცპროდუქტების წარმოება, თუმცა 11%-ითაა შემცირებული რძის წარმოება. აღსანიშნავია, რომ ფრინველების რაოდენობის კლების მიუხედავად, კვერცხის წარმოება 36%-ითაა გაზრდილი.

რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეზე საუბრისას მნიშვნელოვანია, ყურადღება გამახვილდეს მევენახეობაზე, როგორც რეგიონში სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებაზე. საქართველოს მევენახეობით ცნობილი სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარე გამოირჩევა ვენახების სიმცირითა და იშვიათი ჯიშის ყურძნით. რეგიონი მოქცეულია შუამთის მევენახეობის სარტყელში, რომელიც მოიცავს ბუნებრივად ტკბილი ღვინოების ქვესარტყელს. აქ გავრცელებულია ყურძნის ისეთი ჯიშები, როგორცაა ალექსანდროული, მუჯურეთული, ცოლიკოური, წულუკიძის თეთრა, ძელშავი, უსახელოური და ორბელური. ქვემო რაჭის მევენახეობის ყველაზე მნიშვნელოვან მიკროზონას წარმოადგენს ხვანჭკარის მიკროზონა, ხოლო ლეჩხუმში - ცაგერის, ორბელის, ალჰანა-ტვიშისა და ზუბი-ოყურეთის მიკროზონები. რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონიდანაა ისეთი ღვინოები, როგორცაა ოსახელოური, ორბელის ოჯალეში და ადგილწარმოშობის ღვინოები - ხვანჭკარა და ტვიში.²⁷

აღსანიშნავია, რომ რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეს ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი აქვს საქართველოს მასშტაბით და სულ ქვეყნის მასშტაბით ჯამური წარმოქმნილი მავნე ნივთიერებების 0.06% (500 ტონა) მოდიოდა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეზე 2015 წელს; აქედან 80% დაჭერა მოხდა, ხოლო 20% გაფრქვეული იყო ატმოსფეროში. 2020 წლის მონაცემებით ეს მაჩვენებელი კიდევ უფრო შემცირებულია როგორც თავად მხარეში, ასევე ქვეყანაში დაბინძურების გაზრდილ მაჩვენებელთან მიმართებით 0.03% (300 ტონა), საიდანაც დაჭერილია 67%, ხოლო 33% გაფრქვეულია ჰაერში, რაც 6-ჯერ ჩამოუვარდება მეორე ადგილზე მდგომ აჭარის ა/რ.

²⁷ ღვინის ეროვნული სააგენტო. ხელმისაწვდომია: <https://wine.gov.ge/Ge/WineMakingRegions/4>

სოფლის მეურნეობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში

ცაგერის მუნიციპალიტეტისთვის, ისევე, როგორც მთლიანად რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარისთვის დამახასიათებელია მცირემიწიანობა, რაც გარკვეულ გამოწვევას წარმოადგენს სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის. თუმცა, აქვე აღსანიშნავია, რომ მუნიციპალიტეტში ჰაერისა და ნიადაგის დაბინძურების მაჩვენებელი საკმაოდ დაბალია და შესაბამისად, ეს გარკვეულ უპირატესობას წარმოადგენს სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის. აქვე აღსანიშნავია, რომ სოფლის მეურნეობა ტრადიციულ დარგს წარმოადგენს ლეჩხუმისთვის და მისი კლიმატური პირობები განაპირობებს ადგილზე მოწეული პროდუქციის განსაკუთრებულ საგემოვნო თვისებებს.

2014 წლის საყოველთაო აღწერის მონაცემებით ცაგერის მუნიციპალიტეტში სარგებლობაში მყოფი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწა შეადგენდა 1 857 ჰექტარს, რომლის უდიდესი წილი მოდიოდა საკუთრებაში არსებულ მიწებზე და ყველაზე მაღალ მაჩვენებელს წარმოადგენდა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში.

ცხრილი 12: ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოფლის მეურნეობის ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლები (2014 წლის საყოველთაო აღწერის მონაცემებსა და 2020 წლის პრიორიტეტების დოკუმენტზე დაყრდნობით)

მემცენარეობა		მეცხოველეობა	
ვაზი ²⁸	საერთო ფართობი	საერთო მოსავლიანობა	მსხვილფეხა პირუტყვი
	592 ჰა	1 700 ტონა	6 729 სული
	აქედან		
	უსახელოური	50 ტონა	
	ოჯალეში	200 ტონა	
	ცოლიკოური	1 400 ტონა	
	ხეხილის ბაღები	50 ჰექტარი	

²⁸ ცაგერის მუნიციპალიტეტის ხედვისა და საშუალოვადიანი პრიორიტეტების დოკუმენტი (2020). ხელმისაწვდომია: <https://tsageri.gov.ge/image/data/dokumentebi/1dan20.pdf>

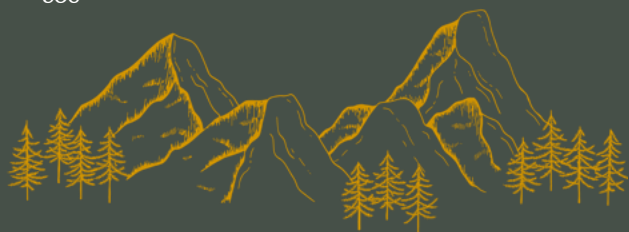

ნაყოფისმომცემი ხეების რაოდენობა		82 000 ძირი	ცხვარი		217 სული
ხეხილის ძირითადი კულტურები	ვაშლი	20 900 ძირი	თხა		63 სული
	მსხალი	5 400 ძირი			
	ქლიავი, დოდნაშო & ჭანჭური	11 500 ძირი			
	ალუბალი	3 900 ძირი			
ერთწლიანი ²⁹ კულტურები	ფართობი	მოსავლიანობა	ღორი		662 სული
სიმინდი	372.5 ჰა	1.8 ტონა	ცხენი		132 სული
ლობიო	372.5 ჰა	0.7 ტონა	ფუტკარი	ოჯახების რაოდენობა ³⁰	წარმოებული თაფლის რაოდენობა
კარტოფილი	1.5 ჰა	8 ტონა		4 200	18 ტონა

ზემოხსენებულ მონაცემებთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ მრავალწლიანი ნაყოფისმომცემი კულტურების კუთხით, ცაგერის მუნიციპალიტეტში ნაკლებადაა წარმოდგენილი ორგანიზებული ბაღები, არამედ, ძირითადად გვხვდება ცალკე მდგომი ხეები - 82 000 არსებული ძირითად, მხოლოდ 18% ორგანიზებული ბაღების ფორმით წარმოდგენილი, ხოლო 82% მოდის ბაღებში ცალკე მდგომ ძირებზე. ამ საკითხთან მიმართებით, ასევე, აღსანიშნავია, რომ მუნიციპალიტეტში არ არის წარმოდგენილი ხილის გადამამუშავებელი რაიმე საწარმო და შესაბამისად, მოწეული პროდუქტები ძირითადად პირველადი წარმოების პროდუქციას განეკუთვნება. მეფუტკრეობის მიმართულებით, 2014 წლის საყოველთაო აღწერის მონაცემებთან შედარებით, ფუტკრის ოჯახების რაოდენობა 160%-ზე მეტითაა გაზრდილი.

²⁹ იქვე.

³⁰ იქვე.

რაც შეეხება მევენახეობას, როგორც ზევით იქნა აღნიშნული, ცაგერის მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია მევენახეობისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მიკროზონები. მუნიციპალიტეტში არსებობს შეზღუდული გამოცდილება ადგილზე წარმოებული ღვინის ექსპორტზე გატანის, ისევე როგორც ბიო ღვინის წარმოების. თუმცა, აქვე, აღსანიშნავია, რომ სტრატეგიაზე მუშაობის პროცესში გამართული დისკუსიების ფარგლებში გამოიკვეთა გარკვეული თავისებურებები: მევენახეობით დაკავებული მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი არ აწარმოებს ღვინოს რეალიზაციისთვის, არამედ ყიდის ყურძენს, როგორც ნედლეულს, მუნიციპალიტეტის გარეთ არსებულ დიდ ქარხნებზე. ამის მთავარ მიზეზად მევენახეები ასახელებენ ღვინის დაბალ ფასს, რომელიც მათთვის წამგებიანია. თუმცა, სიღრმისეული კვლევისას იკვეთება, რომ ამის მიზეზი რიგ შემთხვევებში მაღალფასიანი ღვინის წარმოებისთვის ცოდნის ნაკლებობა და პირველადი პროდუქტის გაყიდვის პროცესის სიმარტივეა. მაგრამ ამ საკითხთან მიმართებით აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან ღვინისთვის ყურძნის კრეფა დროში საკმაოდ შეზღუდულია, ხშირად დიდი ქარხნები ახდენენ შესყიდვის პროცესით მანიპულირებას, რაც ადგილობრივ მევენახეებს აიძულებს, გასაყიდი პროდუქციის ფასი დაწიონ.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში მეცხოველეობა ერთ-ერთ ტრადიციულ სოფლის მეურნეობის მიმართულებას წარმოადგენს, თუმცა, მუნიციპალიტეტის რელიეფიდან გამომდინარე ეს დარგი სპეციფიურობით ხასიათდება. მიუხედავად დარგის სპეციფიურობისა, ცაგერის მუნიციპალიტეტში არსებობს მეცხოველეობის მიმართულებით წარმატებული გამოცდილება კურდღლის, თხისა და მესაქონლეობის მიმართულებით. ცაგერის მუნიციპალიტეტში არსებობს კოოპერატივის ორი წარმატებული გამოცდილება, რაც იმედისმომცემია და გარკვეულ გამონაკლისს წარმოადგენს კოოპერატივების წარმატების კუთხით. კოოპერატივი „გვესოს ფერმა“ თხის მოშენებისა და თხის რძის ნაწარმის წარმატებული გამოცდილებას, რომელიც ადგილზე ახდენს ნედლეულის გადამამუშავებას და თხის რძის ნაწარმის წარმოებასა და რეალიზაციას სხვადასხვა არხებით. მესაქონლეობის კუთხით ცაგერის მუნიციპალიტეტში წარმატებული კოოპერატივის გამოცდილებას წარმოადგენს კოოპერატივი „ჭრელა“, რომელსაც აქვს საკუთარი მესაონლეობის ფერმა და რძის გადამამუშავებელი საწარმო, სადაც მზადდება არტიზანული ყველი.

2021 წელს პროექტი GRETA-ს მიერ ჩატარდა ორგანული სოფლის მეურნეობის მიზანშეწონილობისა და ბაზრის პოტენციალის კვლევა.³¹ კვლევამ, სხვა მუნიციპალიტეტებთან ერთად, მოიცვა ცაგერის მუნიციპალიტეტიც. კვლევის თანახმად, ცაგერის მუნიციპალიტეტში სოფლის მეურნეობაში ყველაზე რეალიზებული შემდეგი მიმართულებებია:

³¹ პროექტი GRETA. *ორგანული სოფლის მეურნეობის მიზანშეწონილობისა და ბაზრის პოტენციალის კვლევა*. ხელმისაწვდომია: <https://gretaproject.ge/storage/files/oa-market-potential-and-feasibil-4.pdf>

- ✓ თაფლი
- ✓ თხილი და კაკალი
- ✓ ღორის ხორცი
- ✓ თევზი
- ✓ ღვინო
- ✓ რძე
- ✓ ყველი
- ✓ კარტოფილი

ამავე დოკუმენტის თანახმად, ორგანული წარმოების კუთხით შემდეგი მიმართულებებია საინტერესო:

ცხრილი 13: ორგანული წარმოებისთვის საინტერესო მიმართულებები

დარგი	პროდუქტები
მეფუტკრეობა	თაფლი
მევენახეობა	ღვინო
ველური ბალახები	სხვადასხვა სამკურნალო თვისებების მქონე ველური ბალახები
ჩირის წარმოება	სხვადასხვა ხილის ჩირის წარმოება
კენკროვანი ხილის წარმოება	ჟოლო
მეცხოველეობა	რძე, ყველი ან ხორცი
სოკოს წარმოება	სხვადასხვა სახეობის ტყის სოკო
კარტოფილი და ბოსტნეული	კარტოფილი და ლობიო
თხილეულის წარმოება	თხილი და კაკალი
თესლოვანი და კურკოვანი ხილის წარმოება	ვაშლი, მსხალი, კომში, ატამი, ქლიავი, ტყემალი
სუბტროპიკული მცენარეები	ხურმა

აღსანიშნავია, რომ 2014 წლის საყოველთაო აღწერის მონაცემებით, სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ძირითადი დანიშნულება იყო შინამეურნეობის მიერ მოხმარება - სოფლის მეურნეობით დაკავებული შიდამეურნეობების 96%, და მხოლოდ 4% აწარმოებდა პროდუქციას შემდგომი რეალიზაციის მიზნით.

სოფლის მეურნეობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში - SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები

- ✓ ღვინის წარმოება - მნიშვნელოვანი ადგილწარმოშობის ადგილები, საიდანაც ყურძენი ძვირად ფასობს
- ✓ ყურძენის მიკროზონები გამორჩეული ყურძენის თვისებებით
- ✓ მეფუტკრეობისთვის ხელსაყრელი კლიმატური პირობები და მეფუტკრეობის ზრდის ტენდენცია
- ✓ ერთგვაროვანი ხეხილის ძირების დიდი რაოდენობა
- ✓ ნიადაგისა და ჰაერის დაბინძურების დაბალი მაჩვენებელი, რაც ნატურალური და ბიოპროდუქციის წარმოების პოტენციალს ქმნის
- ✓ სოფლის მეურნეობისთვის ხელსაყრელი ბუნება და გარემო
- ✓ მცირე გამოცდილება ონლაინ არხებით (ძირითადად FB) პროდუქციის გაყიდვის გამოცდილება
- ✓ პროდუქციის მაღალი ხარისხი - თაფლი, კარტოფილი
- ✓ გაკვეთილი პროდუქციის გასაღებას ახერხებენ სვანეთიდან მომავალ ტურისტებზე, თუმცა ეს ვერ იქნება ძირითადი არჩევანი, ვინაიდან სვანეთშიც ანალოგიურად იწარმოება თაფლი
- ✓ წარმატებული კოოპერატივების გამოცდილება
- ✓ დონორების დაფინანსებით წარმატებული პრეცედენტების შექმნის გამოცდილება

სუსტი მხარეები

- ✓ მცირემიწიანი მეურნეობები
- ✓ მრავალწლიანი ნაყოფიანი ნარგავების დიდი წილი განლაგებულია როგორც ინდივიდუალური ნარგავები და არა როგორც ორგანიზებული ბადები
- ✓ სოფლის მეურნეობის მხარდაჭერი სერვისებისა და პროდუქტების ნაკლებობა მუნიციპალიტეტში
- ✓ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელი საწარმოების არარსებობა მუნიციპალიტეტში
- ✓ მუნიციპალიტეტში ნიადაგისა და ჰაერის დაბინძურების დაბალი მაჩვენებლის ვერ-გამოყენება პოზიციონირებისთვის
- ✓ შიდამუნიციპალური საგზაო ინფრასტრუქტურის გაუმართაობა, რაც განსაკუთრებით უშლით ხელს მეფუტკრეებს სკების უსაფრთხოდ გადატანაში
- ✓ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ლაბორატორიების არარსებობა მუნიციპალიტეტის სიახლოვეს და რიგ შემთხვევებში, ქვეყანაში
- ✓ მუშახელის ნაკლებობა - ადგილობრივ მოსახლეობაში რთულია საჭირო რაოდენობის მუშახელის მოძიება და ფერმერებს უწევთ მუშახელის სხვა რეგიონებიდან ჩამოყვანა
- ✓ ადგილზე კომპეტენტური კადრების ნაკლებობა
- ✓ რეალიზაციის პრობლემა
- ✓ სოფლის მეურნეობის ნაწარმის დიდი წილი მოდის შინამეურნეობის მოხმარებისთვის საჭირო პროდუქციაზე და მხოლოდ ძალიან მცირე წილი მოდის სარეალიზაციო პროდუქციაზე
- ✓ პროდუქციის სიმცირე
- ✓ დაბალკონკურენტუნარიანობა

- ✓ სამაცივრე მეურნეობების არარსებობა
- ✓ ბიო და ორგანული წარმოების შესახებ ცოდნის ნაკლებობა
- ✓ ყურძნის, როგორც ნედლეულის გაყიდვა და ადგილზე მცირე რაოდენობით გადამუშავება
- ✓ აგროტურისტული მეურნეობების ნაკლებობა
- ✓ მარკეტინგის არცოდნა
- ✓ მაღალი კომუნალური ხარჯები
- ✓ ცოტა გრანტები, რომელთა პირობებიც საჭიროებებთან შეუსაბამოა და საგრანტო კონკურსებთან დაკავშირებით უარყოფითი გამოცდილება
- ✓ ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის პრობლემა
- ✓ ცაგერის მუნიციპალიტეტის, როგორც ნატურალურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების ადგილის შესახებ დაბალი ცნობადობა
- ✓ ინტერნეტთან/კომპიუტერთან წვდომის პრობლემა მუნიციპალიტეტის ცენტრიდან მოშორებულ დასახლებებში

შესაძლებლობები

- ✓ მიკროზონების პოპულარიზაცია
- ✓ ნატურალური და ქიმიკატების გარეშე მოწეული სოფლის მეურნეობის პროდუქციის პოპულარიზაცია და მზარდი მოთხოვნა საქართველოშიც და მის ფარგლებს გარეთაც
- ✓ პროდუქციის დივერსიფიცირების შესაძლებლობები
- ✓ სოფლის მხარდაჭერის პროგრამები, მათ შორის დონორების მიერ დაფინანსებული
- ✓ ძირითად სატრანსპორტო კვანძთან სიახლოვე

საფრთხეები

- ✓ სესხებზე მაღალი %
- ✓ კლიმატის ცვლილებები
- ✓ ცენტრალიზაციის ტენდენცია
- ✓ მოსახლეობაში არასწორი წარმოდგენა, რომ სოფლის პროდუქტი მაინცდამაინც ნატურალურ პროდუქტს არ ნიშნავს
- ✓ სხვების მიერ სხვა რეგიონში წარმოებული სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გასაღება ცაგერში მოწეულ პროდუქტებად, რაც უარყოფითად აისახება როგორც ცაგერის რეპუტაციაზე, ასევე პროდუქციის ფასზე

სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები

სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის ადგილობრივი სამოქმედო სტრატეგიით შემდეგი სტრატეგიული ამოცანები განისაზღვრა:

ამოცანა

სტრატეგიული აქტივობების ჩამონათვალი

ამოცანა 1: ცაგერის მუნიციპალიტეტის, როგორც ნატურალური და ბიოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქტების მწარმოებელი ადგილის ცნობადობის გაზრდა

ცაგერის მუნიციპალიტეტს ნაკლებად აქვს რესურსი, დიდ მასშტაბებზე აწარმოოს სოფლის მეურნეობის პროდუქტები, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილი, ნაკლებადაა ცნობილი როგორც ადგილობრივ, ასევე საერთაშორისო მოგზაურებს შორის. მუნიციპალიტეტში ტურიზმის პოპულარიზაციის გარეშე რთული იქნება მოკლე და საშუალოვადიან პერსპექტივაში ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი ტურისტული ნაკადების მოზიდვა. შესაბამისად, ამ ამოცანის მიზანია ცაგერის მუნიციპალიტეტის პოპულარიზაცია, როგორც ტურიზმის დანიშნულების ადგილი, რამაც უნდა გაზარდოს მოგზაურებს შორის ცაგერის მუნიციპალიტეტით დაინტერესება მოგზაურობის დაგეგმვის პროცესში.

ამოცანა 2: სოფლის მეურნეობის მიმართულებით მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების მხარდაჭერა

ცაგერის მუნიციპალიტეტში დღეის მონაცემებით სოფლის მეურნეობის სექტორში ძირითადად, განვითარებულია პირველადი წარმოება - ნედლეულის წარმოება, რაც შედარებით ნაკლებად მომგებიანია ფერმერისთვის და ნაკლებად იძლევა განვითარების შესაძლებლობას. ეს, გარკვეულწილად, განაპირობებს იმას, რომ მოსახლეობის თითქმის აბსოლუტური უმრავლესობა (გარდა შინამეურნეობების 4%) სოფლის მეურნეობის პროდუქციას აწარმოებს მხოლოდ შინამეურნეობის მოხმარებისთვის და არა რეალიზაციისთვის. შესაბამისად, ადგილობრივი სამოქმედო სტრატეგიით განისაზღვრა ეს ამოცანა, რომელიც მიზნად ისახავს ცაგერის მუნიციპალიტეტში სოფლის მეურნეობის სექტორში მცირე და საშუალო მეწარმეობის, განსაკუთრებით კი გადამამუშავებელი წარმოებისა და ბაზრებზე

ინოვაციური წვდომის სხვადასხვა ფორმების განვითარების ხელშეწყობას.

მცირე და საშუალო ბიზნესი

მცირე და საშუალო ბიზნესი ცაგერის მუნიციპალიტეტში

ცაგერის მუნიციპალიტეტში ეკონომიკური საქმიანობა, ზოგადად, სუსტადაა განვითარებული და ნაკლებად დივერსიფიცირებულია. მუნიციპალიტეტში არ არის წარმოდგენილი რაიმე მსხვილი ბიზნესი, ხოლო არსებულ მცირე და საშუალო ბიზნესებთან მიმართებით შემდეგი სურათი იკვეთება:

ცხრილი 14: ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო ბიზნესის ძირითადი მაჩვენებლები³²

მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებული სუბიექტთა რაოდენობა (2022 წ)	სულ	2172
კერძო სუბიექტების %		97.8%
საჯარო სუბიექტების წილი		2.2%
მუნიციპალიტეტში მოქმედ სუბიექტთა რაოდენობა (2022 წ)	სულ	506
კერძო		94.4%

³² საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. *რეგიონული სტატისტიკა*. ხელმისაწვდომია: <https://regions.geostat.ge/regions/racha/cageri.php?lang=ka>

	საჯარო	5.6%
მუნიციპალიტეტში 2022 წელს რეგისტრირებულ სუბიექტთა რაოდენობა	სულ	115
	კერძო ადგილობრივი საკუთრება	96.6%
	კერძო უცხოური საკუთრება	1.7%
	შერეული კერძო საკუთრები უცხოეთის უპირატესობით	1.7%
2010 - 2022 წლებში რეგისტრირებულ სუბიექტთა რიცხვის საშუალო წლიური ზრდა	ყველა ტიპის სუბიექტისთვის	7.2%
	კერძო საკუთრებაში მყოფი სუბიექტებისთვის	8%
2012 - 2022 წლებში მოქმედ სუბიექტთა რიცხვის საშუალო წლიური ზრდა	ყველა ტიპის სუბიექტისთვის	4%
	კერძო საკუთრებაში მყოფი სუბიექტებისთვის	8%
2010 - 2022 წლებში ახლადრეგისტრირებულ სუბიექტთა რიცხვის საშუალო წლიური ზრდა		3.4%

აღსანიშნავია, რომ 2022 წელს მოქმედ სუბიექტთაგან, რომლებიც კერძო სექტორს წარმოადგენენ, 83.2% წარმოადგენს მცირე ბიზნესს, რომელთა უდიდესი წილი არის ადგილობრივ საკუთრებაში, მხოლოდ 2 - უცხოურ საკუთრებას/შერეულ საკუთრებას უცხოეთის უპირატესობით. 2022 წელს ცაგერის მუნიციპალიტეტში წარმოებული პროდუქციის ღირებულებამ შეადგინა 9.9 მილიონი ლარი, რაც მნიშვნელოვან კლებას მიუთითებს წინა წლებთან შედარებით

ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო ბიზნესის სუსტ განვითარებაზე მიუთითებს ისიც, რომ მუნიციპალიტეტში ძირითად დამსაქმებელს წარმოადგენს საჯარო სექტორი, ხოლო

კერძო სექტორში დასაქმებულ პირთა რაოდენობა უკიდურესად დაბალია - 329 პირი 2022 წლის მონაცემებით რომელთა საშუალო ყოველთვიური ანაზღაურება შეადგენს 783 ლარს³³. 2023 წელს პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ჩატარებული გამოკითხვის ზოგადი სურათიც თანხვედრაშია ამ მაჩვენებელთან, სადაც ცაგერის მუნიციპალიტეტის გამოკითხულთა (297 პირი) 52% საჯარო სექტორში დასაქმებულ პირს წარმოადგენდა, 22.9% - პენსიონერს, უმუშევარსა და სტუდენტს, ხოლო 25.1% - კერძო სექტორში დასაქმებულ ან/და თვითდასაქმებულ პირს.

ეკონომიკური საქმიანობის სახეობების მხრივ კერძო სექტორში გავრცელებულია საბითუმო და საცალო ვაჭრობა (138 სუბიექტი), დამამუშავებელი მრეწველობა (38 სუბიექტი), განთავსების საშალებებით უზრუნველყოფისა და საკვების მიწოდების საქმიანობები (19 სუბიექტი), სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობა (11 სუბიექტი).

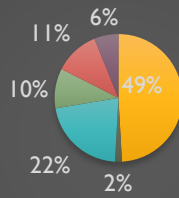
ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო მეწარმეობასთან დაკავშირებით საინტერესო ინფორმაციას იძლევა 2023 წელს პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ცაგერის მუნიციპალიტეტში ჩატარებული გამოკითხულთა. აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტთა 51% მიუთითებდა, რომ არასდროს უფიქრიათ ბიზნესის წამოწყება, 15% - დაუწყია, მაგრამ წარუმატებელი აღმოჩნდა მცდელობა, ხოლო 35% - უფიქრია, თუმცა გაუჭირდა გადაწყვეტილების მიღება. ამასთანავე, რესპონდენტთა 54% მიუთითებდა, რომ მუნიციპალიტეტში ბიზნესის კეთება ძალიან რთულია. ბიზნესის დაწყების სამ ძირითად ბარიერს წარმოადგეს - საწყისი კაპიტალის არქონა (რესპონდენტთა 31%), ბიზნესის კეთების სურვილის არქონა (რესპონდენტთა 21%) და არასაკმარისი ცოდნა (რესპონდენტთა 5%). რაც შეეხება კაპიტალის ხელმისაწვდომობას, კვლევა დაინტერესდა ჰქონდათ თუ არა რესპონდენტებს საგრანტო კონკურსებში მონაწილეობის გამოცდილება, რის შედეგადაც აღმოჩნდა, რომ მათ უმრავლესობას (77%) კონკურსში მონაწილეობა არ მიუღია, ხოლო მათგან ვისაც მიუღია, ძირითადი გამოცდილება (რესპონდენტთა 21.3%) უკავშირდებოდა სახელმწიფო საგრანტო პროგრამებში მონაწილეობას. მათ შემთხვევაში, ვისაც მონაწილეობა არ მიუღია, მიზეზები ასე გამოიყურებოდა:

დიაგრამა 2: საგრანტო კონკურსებში არ-მონაწილეობის მიზეზები

³³ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. *რეგიონების სტატისტიკა*. ხელმისაწვდომია: <https://regions.geostat.ge/regions/racha/cageri.php?lang=ka>

საგრანტო კონკურსში არ-მონაწილეობის მიზეზები

- არ იყო დაინტერესებული
- არ იცოდა როგორ დაეწერა
- არ ჰქონდა იდეა
- არ იცოდა კონკურსის შესახებ
- არ სჯეროდა სამართლიანობის
- ვერ აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს

შეჯამების სახით უნდა ითქვას, რომ მცირე და საშუალო მეწარმეობა სუსტადაა განვითარებული ცაგერის მუნიციპალიტეტში და არადივერსიფიცირებულია. ის საქმიანობები, რომლებიც არის წარმოდგენილი, ძირითადად, სეზონური ბიზნესებია, კონცენტრირებული პირველად წარმოებაზე. ამის მიზეზი მრავალი შეიძლება იყოს, თუმცა, მოსახლეობის გამოკითხვის შედეგად ძირითადად იკვეთება საწყის კაპიტალთან წვდომის პრობლემები, მეწარმეობის მიმართ ნაკლები ინტერესი, შესაბამისი ცოდნის, უნარებისა და იდეების დეფიციტი. ამასთანავე, უდა აღინიშნოს, რომ მეწარმეობის მიმართ ინტერესი საკმაოდ დაბალია 30 წლამდე პირებში.

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება - SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები

- ✓ წარმატებული ადგილობრივი მცირე მეწარმეების მაგალითი სოფლის მეურნეობის მიმართულებით
- ✓ გრანტების მიღების გამოცდილება
- ✓ ადგილზე დარჩენილი მოსახლეობის მოტივაცია და სიჯიუტე, ადგილზე შექმნან რამე და არ მოუწიოთ მუნიციპალიტეტიდან წასვლა

სუსტი მხარეები

- ✓ ადგილზე ფინანსური ინსტიტუტების ნაკლებობა, ფინანსებზე დაალი ხელმისაწვდომობა და არადივერსიფიცირებული დაფინანსების წყაროები
- ✓ გრანტების პირობები, რომლებიც არ არის მორგებული ადგილობრივების შესაძლებლობებზე და გრანტის, როგორც ინსტრუმენტის დანიშნულებაზე
- ✓ გრანტებით დაფინანსებული ბევრი პროექტი ახლა ფაქტიურად აღარ ფუნქციონირებს
- ✓ იმედგაცრუება მოსახლეობაში საგრანტო კონკურსებთან მიმართებით
- ✓ ბიუროკრატიული ბარიერები, როდესაც რაიმე განსხვავებული ცნობა ესაჭიროებათ მეწარმეებს და ვერ იღებენ ადგილობრივი ხელისუფლებისგან, რაც აფერხებთ მათ/ხელს უშლით გარკვეულ საქმიანობაში
- ✓ შესაბამისი უწყებების ნელი რეაგირება ან საერთოდ რეაგირების გარეშე დატოვება არსებულ პრობლემებთან დაკავშირებით
- ✓ გაუმართავი ინფრასტრუქტურა - მათ გაზიფიცირების არარსებობა და უშედავათო ტარიფები ბიზნესებისთვის
- ✓ ადგილზე მაცხოვრებლების ნაკლებობა
- ✓ ადგილზე მუშახელის პოვნის პრობლემა, ვინაიდან ადგილობრივებს მუშაობა არ უნდათ, განსაკუთრებით მომსახურების სფეროში
- ✓ ახალგაზრდების ნაკლები ჩართულობა ბიზნეს სექტორში
- ✓ ცოდნის ნაკლებობა - როგორც ზოგადად მეწარმეობაში, ასევე სპეციფიურ მიმართულებებში
- ✓ მუშახელის ნაკლებობა - კვალიფიკაცია და რაოდენობა

შესაძლებლობები

- ✓ განახლებადი ენერჯის შესაძლებლობები დენზე მზარდი მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად
- ✓ სხვადასხვა საგრანტო და ტრენინგ პროგრამები მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარებისთვის
- ✓ მუნიციპალიტეტში უძრავ ქონებაზე შედარებით დაბალი ფასები

- ✓ სურვილის ნაკლებობა ადგილობრივებში, იმუშაონ
- ✓ მცირე წარმოების მასშტაბი, რომელიც ვერ აკმაყოფილებს ქსელურ მაღაზიებში გაყიდვის მოთხოვნას და შესაბამისად, გაყიდვის არხები შესუსტებულია
- ✓ კავშირის არარსებობა ბიზნესსა და მომხმარებელს შორის
- ✓ ტრადიციულ დარგებში წარმოების მცირე მასშტაბის პერსპექტივა
- ✓ ინტერნეტთან/კომპიუტერთან წვდომის პრობლემა მუნიციპალიტეტის ცენტრიდან მოშორებულ დასახლებებში

საფრთხეები

- ✓ ელექტროენერჯის მზარდი საჭიროება და ადგილზე გაზრდილი მოთხოვნის ვერ დაკმაყოფილება
- ✓ დაბალფასიანი პროდუქციის შემოდინება თურქეთიდან, რომელსაც კონკურენციას ვერ უწევენ ადგილობრივი მეწარმეები და მცირდება მათ პროდუქციაზე მოთხოვნა
- ✓ ფალსიფიკაცია ადგილობრივი პროდუქტის მაგალითად, ადგილობრივი კარტოფილი პოპულარული და მაღალი საგემოვნო თვისებების მატარებელია, თუმცა, ბაზარზე არის პროდუქცია, რომელიც ცაგერის ნაწარმად სალდება, რაც არ შეესაბამება რეალობას
- ✓ პრეპარატები, რომლებიც მეფუტკრეობაში გამოიყენება არ არის შემოწმებული და თურქეთიდან შემოტანილმა ფუტკრის პრეპარატმა, რომელიც შედარებით იაფი ღირდა, გამოიწვია ფუტკრის ოჯახების დახოცვა-დასუსტება, რომელთა აღდგენასაც დიდი დრო სჭირდება
- ✓ გეოგრაფიული დაშორება მაღალგადახდისუნარიან ბაზართან

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისთვის განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისთვის ადგილობრივი სამოქმედო სტრატეგიით შემდეგი ამოცანები და სტრატეგიული აქტივობები განისაზღვრა:

ამოცანა

სტრატეგიული აქტივობების ჩამონათვალი

ამოცანა 1: ადგილობრივ მოსახლეობაში მეწარმეობის შესახებ ცნობიერებისა და უნარების ამაღლება

ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო მეწარმეობა სუსტადაა განვითარებული და, იმავდროულად, პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგად გამოიკვეთა, რომ მეწარმეობის მხრივ ნაკლები ინტერესი ან/და უნარები და ცოდნაა მოსახლეობაში. შესაბამისად, ამ ამოცანის მიზანია ცაგერის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის დაინტერესება მეწარმეობით და მათი, ვინც დაინტერესდებიან მეწარმეობით, შესაბამისი უნარებით აღჭურვა.

ამოცანა 2: მცირე და საშუალო ბიზნესის დივერსიფიკაციის ხელშეწყობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში

ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო ბიზნესი ძირითადად ერთგვაროვანია და უმეტესწილად, სეზონურ მიმართულებებშია წარმოდგენილი, რაც ზრდის მუნიციპალიტეტის დამოკიდებულებას კონკრეტულ სექტორებზე. პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ძირითადი მიზეზი, თუ რატომაც არ იწყებენ პირები ბიზნესს ცაგერის მუნიციპალიტეტში ადგილობრივები არის საწყისი კაპიტალის ნაკლებობა, ხოლო, როცა საქმე ეხება სხვადასხვა საგრანტო კონკურსებსა და პროგრამებს, მონაწილეობის არ-მიღების მთავარი მიზეზია - იდეების ნაკლებობა. შესაბამისად, ამ ამოცანის მიზანია ცაგერის მუნიციპალიტეტში მცირე და საშუალო სექტორის განვითარების ხელშეწყობა დივერსიფიკაციისა და კაპიტალთა გაუმჯობესებული წვდომით.

ახალგაზრდობის მხარდაჭერა

ახალგაზრდობა ცაგერის მუნიციპალიტეტში

ცაგერის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდებთან დაკავშირებით მდგომარეობა საკმაოდ საყურადღებოა. ზოგადად, მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის გადინება აღინიშნება უკანასკნელი ათწლეულებია და ეს გადინება დიდწილად ეხება ახალგაზრდებს. 30 წლამდე პირები მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის დაახლოებით 25% წარმოადგენენ და აღსანიშნავია, რომ ამ ასაკობრივ ჯგუფში ქალებს ჭარბობენ მამაკაცები.

ცაგერის მუნიციპალიტეტში ყველა დასახლების მოსახლეობა დაფარულია სკოლამდელი აღზრდისა და საშუალო განათლების დაწესებულებებით, თუმცა არც მუნიციპალიტეტში და არც მთლიანი რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში არის წარმოდგენილი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება. ეს ნიშნავს, რომ სკოლის დამთავრების შემდეგ მათ, ვისაც სურთ უმაღლესი განათლების მიღება, უწევთ მუნიციპალიტეტიდან წასვლა. სტრატეგიის მომზადების პროცესში მუნიციპალიტეტის ახალგაზრდობასთან შეხვედრის პროცესში გამოიკვეთა, რომ ადგილობრივი სკოლების უფროს კლასელთა გოგონათა აბსოლუტური უმრავლესობა გეგმავდა უმაღლესი განათლების მისაღებად მუნიციპალიტეტიდან წასვლას. ამასთანავე, შეხვედრისას აღინიშნა, რომ განწყობები გარკვეულწილად განსხვავდება ბიჭებში, რომელთა ნაწილიც აპირებს მუნიციპალიტეტში დარჩენას და არ გეგმავენ უმაღლესი განათლების მისაღებად სხვაგან წასვლას. რაც შეეხება 23 წლამდე ახალგაზრდებთან შეხვედრისას, რომლებმაც უკვე დაასრულეს უმაღლესი განათლების მიღება ან სწავლის პროცესში არიან, გამოიკვეთა, რომ მათ უმრავლესობას სურს უკან დაბრუნება და ცაგერიდან/ცაგერში მუშაობა. აქვე აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან ცაგერში ძირითადი დამსაქმებელი საჯარო სექტორია, ხოლო მათ საჯარო სექტორში მუშაობა არ აინტერესებთ, მათი ნაწილი გეგმავს ბიზნესის დასაწყებად საწყისი კაპიტალის შეგროვებას და შემდეგ დაბრუნებას ადგილზე ბიზნესის საკეთებლად. აღინიშნა შემთხვევაც, სადაც პროფესიის არჩევანი განპირობებული იყო დისტანციურად მუშაობის შესაძლებლობაზე, რომ საქმიანობა ცაგერიდან ეწარმოებინათ, რისთვისაც ხარისხიან ინტერნეტთან წვდომა მნიშვნელოვანია.

გამოკითხვის პროცესში³⁴, რომელიც წინ უძღვოდა ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის მომზადებას, რესპონდენტთა 3.4% შეადგენდნენ 18-დან 30-წლამდე პირები, და მათი მხოლოდ 40% იყო დასაქმებული, და მათგან, ვინც დასაქმებული იყო, თითქმის ნახევარი მოდიოდა

³⁴ გამოკითხვა ჩატარდა 2023 წლის მეორე ნახევარში პროექტის „მთიანი საქართველოს ახალი სიცოცხლე“ ფარგლებში

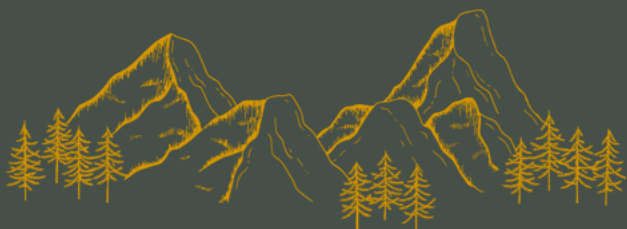

სეზონურად დასაქმებულ პირებზე; აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტებს შორის დასაქმებულთა ძირითადი წილი მოდიოდა 36 წელს ზევით პირებზე.

ადგილობრივ ახალგაზრდობასთან მსჯელობისას, ასევე გამოიკვეთა რიგი საკითხები, რომლებიც მათ აწუხებთ:

- ✓ სხვადასხვა სასწავლო და საკონკურსო პროგრამების შესახებ ინფორმაციის დაგვიანებით მიღება, რაც მათ შესაძლებლობას არ აძლევთ, აქტიურად ჩაერთონ სხვადასხვა აქტივობებში;
- ✓ სკოლის მიღმა მხატვრული და საგანმანათლებლო ლიტერატურის ნაკლებობა;
- ✓ სოციალიზაციისა და ცოდნის გაზიარების ძალიან შეზღუდული შესაძლებლობები ახალგაზრდების შეკრების სივრცეების არარსებობის გამო;
- ✓ ძირითადი ღონისძიებების (დამოუკიდებლობის დღე, დედა ენის დღე და ა.შ.) აღნიშვნის კონსოლიდაცია რეგიონის ცენტრში (ამბროლაურში), რის შედეგადაც შეზღუდულია მათი მონაწილეობა-ჩართულობა სხვადასხვა ღონისძიებებში;
- ✓ უკიდურესად შეზღუდული ჩართულობა სამეწარმეო საქმიანობაში და საჭირო ცოდნისა და უნარ-ჩვევების ნაკლებობა;
- ✓ სპორტული ინფრასტრუქტურის ნაკლებობა, რაც მათ არ აძლევთ საშუალებას, მათთვის სასურველი სპორტით დაკავდნენ; შეხვედრისას ნახსენები იყო საცურაო აუზი, რომელიც არ ფუნქციონირებს და იმავდროულად, ძალიან სასურველია ადგილობრივი ახალგაზრდებისთვის.

შეჯამების სახით შეიძლება ითქვას, რომ ახალგაზრდებს საკმაოდ მცირე განვითარება-დასაქმების შესაძლებლობები აქვთ ადგილზე, რაც მათში იწვევს სურვილს, წავიდნენ სხვაგან საცხოვრებლად. თუმცა, განწყობები გარკვეულწილად განსხვავდება სკოლის უფროსი კლასების მოსწავლეებსა და უმაღლესი განათლებისთვის წასულ პირებს შორის. თუ სკოლის უფროსი კლასის მოსწავლეები უმაღლესი განათლების მისაღებად წასვლას აღიქვამენ როგორც შესაძლებლობას, წავიდნენ მუნიციპალიტეტიდან და სხვაგან დაიწყონ ცხოვრება, უმაღლესი განათლებისთვის წასული ახალგაზრდები მიიჩნევენ ცაგერის მუნიციპალიტეტში ცხოვრებას უფრო სასურველად, თუმცა, მიიჩნევენ, რომ დაბრუნებისთვის გარკვეული შემზადება სჭირდებათ - საწყისი კაპიტალი საქმის დასაწყებად, ხარისხიან ინტერნეტთან წვდომა, დასაქმების შესაძლებლობები სხვადასხვა პროფესიის ადამიანებისთვის საჯარო სექტორის მიღმა.

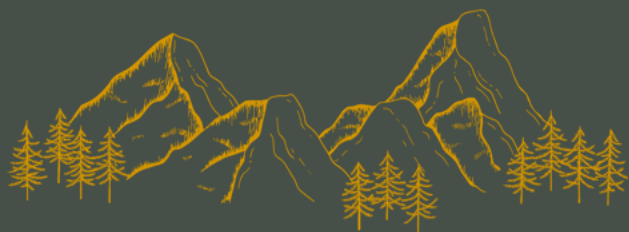
ახალგაზრდობა - SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები

- ✓ მუნიციპალიტეტიდან უკვე სასწავლებლად წასულების ნაწილი ადგილზე ცხოვრებას უფრო კომფორტულად და სასიამოვნოდ მიიჩნევს და ზოგმა პროფესიის არჩევანი ისე გააკეთა, რომ დისტანციურად შეძლოს ცაგერიდან მუშაობა
- ✓ ახალგაზრდების პოტენციალი, გახდნენ ადგილობრივი მეწარმეობის მოტივატორები, ვინაიდან საჯარო სექტორში დასაქმების ინტერესს ვერ ხედავენ და უკან დაბრუნების წინაპირობად თავად რამის შექმნას მიიჩნევენ
- ✓ ადგილობრივ ახალგაზრდებს ესმით განათლებისა და ინოვაციურობის მნიშვნელობა
- ✓ გარკვეული ინფრასტრუქტურის არსებობა, რომელიც შესაძლოა მოდიფიკაციას/გაუმჯობესებას საჭიროებდეს
- ✓ გრძელვადიანი ცხოვრებისთვის მიმზიდველი ბუნება და ცხოვრების ტემპი ადგილზე

სუსტი მხარეები

- ✓ ცოტა რაოდენობის ახალგაზრდა ადგილზე
- ✓ ახალგაზრდებს არ მიუწვდებათ ხელი სკოლის მიღმა რაიმე სხვა მხატვრულ ლიტერატურაზე/კომიქსებზე და საგანმანათლებლო რესურსებზე, რომელიც ახალ თაობას აინტერესებს
- ✓ წიგნების მაღაზია არ არის მუნიციპალიტეტში
- ✓ ინფორმაციის ნაკლებობა საგანმანათლებლო პროექტების/კონკურსების შესახებ ადგილზე
- ✓ რეგიონის ცენტრია ამბროლაურში და ახალგაზრდებისთვის ადგილზე აღარაფერი იმართება, ყველა მნიშვნელოვან დღეს უწევთ ამბროლაურში აღნიშვნა და მოტივაცია ნაკლებია ახალგაზრდებში
- ✓ ახალგაზრდებისთვის სოციალიზაციის სივრცის არარსებობა, რომელსაც, ასევე, მუნიციპალიტეტის ახალგაზრდობა ერთმანეთის გაცნობისთვის გამოიყენებდნენ
- ✓ ადგილზე კინოთეატრის არარსებობა
- ✓ ადგილზე არ აქვთ შესაძლებლობა, მოახინონ უცხო ენების პრაქტიკა
- ✓ სპორტული ცხოვრება ფაქტიურად არ არსებობს, არის აუზი, თუმცა არ აქვს გათბობა და ვერ იყენებენ
- ✓ სკოლის მოსწავლეებში გოგოები უნივერსიტეტისთვის აპირებენ სხვა რეგიონში გადასვლას და უკან დაბრუნებას არ აპირებენ; ბიჭებში მდგომარეობა განსხვავებულია - არ სურს წასვლა
- ✓ ადგილზე არსებული კაფეები არ არის ახალგაზრდებზე მორგებული

შესაძლებლობები

- ✓ ციფრული საშუალებებისა და რესურსების განვითარება და ხელმისაწვდომობა, მათ შორის ქართულ ენაზე
- ✓ ქუთაისთან სიახლოვე, რაც უმაღლესი განათლების მიღებას შესაძლებელს ხდის მუნიციპალიტეტიდან შორს წასვლის გარეშე
- ✓ ბიზნესის განვითარების შესაძლებლობა, განსაკუთრებით ახალგაზრდებისთვის საინტერესო/მიმზიდველ სფეროებში, მაგ. ტურიზმი
- ✓ სხვადასხვა ტიპის ახალგაზრდული პროექტებისთვის რესურსების ხელმისაწვდომობა

- ✓ ახალგაზრდებისთვის ადგილზე დასაქმების ან/და პრაქტიკის გავლის შესაძლებლობა ფაქტიურად არ არსებობს
- ✓ პროფესიული განათლების მიღების შესაძლებლობების არქონა ადგილზე
- ✓ ადგილობრივი მოსახლეობის დაბერება
- ✓ ინტერნეტთან/კომპიუტერთან წვდომის პრობლემა მუნიციპალიტეტის ცენტრიდან მოშორებულ დასახლებებში

საფრთხეები

- ✓ ახალგაზრდებისთვის ყველაზე მიმზიდველი შესაძლებლობებისა და რესურსების დიდ ქალაქებში თავმოყრა
- ✓ ტრადიციების დავიწყება
- ✓ ახალგაზრდების გადინება
- ✓ ბუნებრივი კატასტროფები

ახალგაზრდობის მხარდასაჭერად განსაზღვრული სტრატეგიული ამოცანები

ახალგაზრდობის მხარდასაჭერად ადგილობრივი სამოქმედო სტრატეგიით შემდეგი სტრატეგიული ამოცანები განისაზღვრა:

ამოცანა

სტრატეგიული აქტივობების ჩამონათვალი

ამოცანა 1: მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის სოციალიზაციისა და მათთვის საინტერესო შესაძლებლობების შექმნა

სტრატეგიის მომზადების პროცესში ახალგაზრდების ერთ-ერთი წუხილი იყო სოციალიზაციისა და საინტერესო ცხოვრების ნაკლებობა თავად მუნიციპალიტეტში, რაც მათ უზიმადა, სხვაგან ეძიონ უფრო საინტერესო და პერსპექტიულ ცხოვრებას. ამ ამოცანის მიზანია ახალგაზრდებისთვის ისეთი გარემოს შექმნა, რომელიც მათთვის მიმზიდველს გახდის ცაგერის მუნიციპალიტეტში ცხოვრებას.

ამოცანა 2: მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის ადგილზე პერსპექტიული/მოთხოვნადი უნარებისა და ცოდნის შეძენის მხარდაჭერა

ცაგერის მუნიციპალიტეტში გარდა სკოლამდელი და სასკოლო განათლების დაწესებულებისა შესაძლებლობები ადგილზე პერსპექტიული და მოთხოვნადი უნარებისა და ცოდნის შეძენა ფაქტიურად შეუძლებელია. ეს, შესაბამისად, ფაქტიურად შეუძლებელს ხდის ცაგერის მუნიციპალიტეტში მყოფი ახალგაზრდებისთვის, რომლებსაც სხვაგან წასვლის სურვილი/შესაძლებლობა არ აქვთ, ადგილზე შეიძინონ მათი განვითარებისა და თვითრეალიზაციისთვის მნიშვნელოვანი ცოდნა და უნარები.

ნაწილი 5: სტრატეგიული ინტეგრაცია

ცაგერის ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიის პროცესში გაანალიზებული და გათვალისწინებული იყო შემდეგი დოკუმენტები:

- ✓ ცაგერის მუნიციპალიტეტის 2024-2027 წლების საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმა
- ✓ ცაგერის მუნიციპალიტეტის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა
- ✓ ცაგერის მუნიციპალიტეტის საინვესტიციო პროფილი
- ✓ ცაგერის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტი (2020-2023)
- ✓ საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია 2025
- ✓ საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგია 2020-2030
- ✓ საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარების სტრატეგია 2021-2027 წლებისთვის
- ✓ კულტურის სტრატეგია 2025
- ✓ ხედვა 2030 - საქართველოს განვითარების სტრატეგია
- ✓ საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია 2021-2025

ზემოხსენებული დოკუმენტების ანალიზის მიზანი იყო მათი ინტეგრაცია ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიაში, სინერგიის ეფექტის გაძლიერება და იმის უზრუნველყოფა, რომ ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია წინააღმდეგობაში არ მოდის შესაბამის სტრატეგიებთან. ამასთანავე, ვინაიდან ადგილობრივი განვითარების სტრატეგია შემუშავებულია ქვევიდან ზევით მიდგომით, სტრატეგიით განსაზღვრული ხედვა, ამოცანები და აქტივობები ეფუძნება ადგილობრივი მოსახლეობისა და აქტორების ჩართულობით გამოვლენილ საჭიროებებსა და შესაძლებლობების გამოყენების გზებს ადგილობრივი განვითარების მხარდასაჭერად.

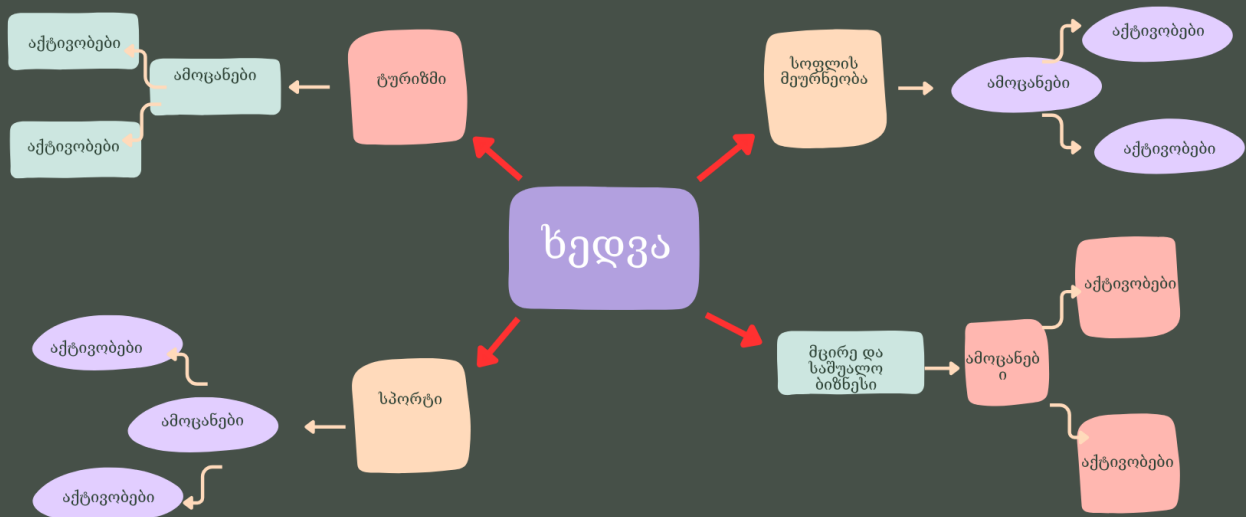

ნაწილი 6: მონიტორინგი, შეფასება და ანგარიშგება

მონიტორინგისა და შეფასების მიზანია სტრატეგიის მიზნების მიღწევასთან მიახლოების კონტროლი, ამოცანების შესრულების უზრუნველყოფა და სიტუაციის შესაბამისად საჭირო ცვლილებების დროულად ასახვა ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიაში.

მონიტორინგი და შეფასება ოთხ-დონიანია და შემდეგი სტრუქტურითაა წარმოდგენილი:

დიაგრამა #3: მონიტორინგისა და შეფასების სტრუქტურა

- I. პირველი და ყველაზე მაღალი დონე შეფასების შეეხება სტრატეგიით განსაზღვრულ ხედვას და რამდენად უახლოვდება ცაგერის მუნიციპალიტეტი ამ ხედვის რეალიზებას;
- II. მეორე დონის შეფასება მოიცავს სტრატეგიულ მიმართულებებს, რაც ფარავს თითოეული მიმართულებისთვის განსაზღვრულ მიზანთან მიახლოებას;
- III. მესამე დონე ეხება სექტორების ქვეშ არსებული ამოცანების შესრულების მონიტორინგსა და შეფასებას, რომლებიც პირდაპირ არის დაკავშირებული აქტივობების შესრულებასთან;

IV. მეოთხე დონე ეხება აქტივობების განხორციელებისა და შესრულების მონიტორინგსა და შეფასებას.

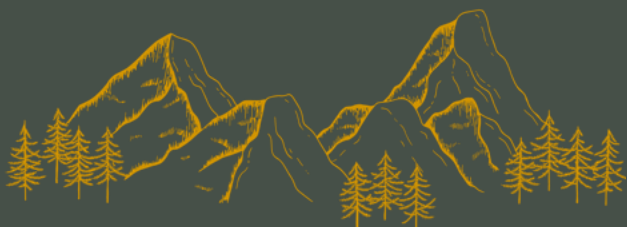
I დონის შეფასება - სტრატეგიით განსაზღვრული ხედვა

სტრატეგიით განსაზღვრულ ხედვასთან მიახლოება ექვემდებარება ყოველწლიურ შეფასებას. შეფასება მხედველობაში იღებს სტრატეგიით გათვალისწინებულ სტრატეგიულ მიმართულებებს, მიმართულებების ქვეშ არსებულ ამოცანებს და მათ ქვეშ განხორციელებულ აქტივობებს და აფასებს, რამდენად მიახლოვა სტრატეგიით გათვალისწინებულმა ღონისძიებებმა ცაგერის მუნიციპალიტეტი ამავე სტრატეგიით განსაზღვრულ ხედვას.

შეფასება, ასევე, მიზნად ისახავს სტრატეგიაში შესაძლო ცვლილებების იდენტიფიცირებასა და საჭიროების შემთხვევაში ამ ცვლილებების ასახვას სტრატეგიის დოკუმენტში.

ცხრილი #15: I დონის შეფასების ძირითადი მაჩვენებლები, წყარო და სამიზნეები

მაჩვენებელი	წყარო	სამიზნე
მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მაჩვენებელი, კონკრეტულად, მიგრაციის მოსახლეობის ტენდენციის (სხვაობა კლების მაჩვენებელსა და ბუნებრივი მაჩვენებელს შორის)	საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური <ul style="list-style-type: none"> ✓ მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის რიცხვოვნობა წლის 1 იანვრის მდგომარეობით ✓ მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის ბუნებრივი მატების/კლების მაჩვენებელი წლის 1 იანვრის მდგომარეობით 	2025 წლის 1 იანვრის მონაცემები - ყოველწლიურად მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მიგრაციის შედეგად დაკარგვის მაჩვენებლის შენარჩუნება 2024 წლის 1 იანვრის მაჩვენებელზე 2026 წლის 1 იანვრის მონაცემები - ყოველწლიურად მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მიგრაციის შედეგად დაკარგვის

მაჩვენებლის შენარჩუნება 2025 წლის 1 იანვრის მაჩვენებელზე

2027 წლის 1 იანვრის მონაცემები - ყოველწლიურად მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მიგრაციის შედეგად დაკარგვის მაჩვენებლის კლება მინიმუმ 2%-ით 2026 წლის 1 იანვრის მაჩვენებელთან შედარებით

2028 წლის 1 იანვრის მონაცემები - ყოველწლიურად მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მიგრაციის შედეგად დაკარგვის მაჩვენებლის კლება მინიმუმ 2%-ით 2027 წლის 1 იანვრის მაჩვენებელთან შედარებით

2029 წლის 1 იანვრის მონაცემები - ყოველწლიურად მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მიგრაციის შედეგად დაკარგვის მაჩვენებლის კლება მინიმუმ 2%-ით 2028 წლის 1 იანვრის მაჩვენებელთან შედარებით

2024 წლის დეკემბერი (საბაზისო მაჩვენებელი)

მოსახლეობის განწყობები, ადგილობრივი სამოქმედო აქმები და ჯგუფის მიერ ჩატარებული დამოკიდებულებები ცაგერის ყოველწიური გამოკითხვა

მუნიციპალიტეტში
ცხოვრების ხარისხთან
დაკავშირებით

2025 წლის დეკემბერი -
ცხოვრების ხარისხთან
დაკავშირებით საერთო
მაჩვენებლის გაუმჯობესება 2
საბაზისო წერტილით (2024
წელთან მიმართებით)

2026 წლის დეკემბერი -
ცხოვრების ხარისხთან
დაკავშირებით საერთო
მაჩვენებლის გაუმჯობესება 5
საბაზისო წერტილით (2025
წელთან მიმართებით)

2027 წლის დეკემბერი -
ცხოვრების ხარისხთან
დაკავშირებით საერთო
მაჩვენებლის გაუმჯობესება 5
საბაზისო წერტილით (2026
წელთან მიმართებით)

2028 წლის დეკემბერი -
ცხოვრების ხარისხთან
დაკავშირებით საერთო
მაჩვენებლის გაუმჯობესება 5
საბაზისო 2 წერტილით (2027
წელთან მიმართებით)

მუნიციპალიტეტში
ახლადდაარსებულ
ბიზნეს სუბიექტთა
რიცხვი

საქართველოს სტატისტიკის
ეროვნული სამსახური -
რეგიონის სტატისტიკა

2024 წელი - მინიმუმ 1% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2025 წელი - მინიმუმ 2% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2026 წელი - მინიმუმ 2% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2027 წელი - მინიმუმ 2% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2028 წელი - მინიმუმ 2% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

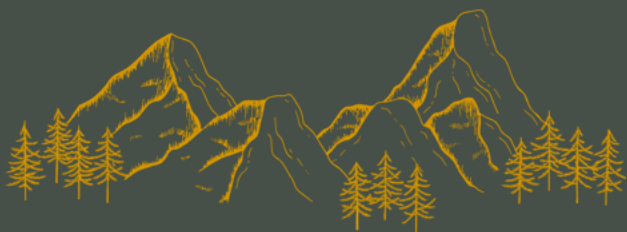
ბიზნეს სექტორში საქართველოს სტატისტიკის
დასაქმებულთა საშუალო ეროვნული სამსახური -
ანაზღაურების ზრდა რეგიონის სტატისტიკა

2024 წელი - მინიმუმ 5% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2025 წელი - მინიმუმ 10% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2026 წელი - მინიმუმ 15% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

2027 წელი - მინიმუმ 15% ზრდა
წინა წლის მაჩვენებელთან
მიმართებით

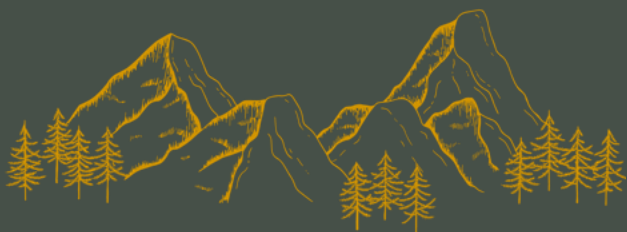

II დონის შეფასება - სტრატეგიული მიმართულებები

მეორე დონის შეფასება მოიცავს სტრატეგიულ მიმართულებებს და მათთვის განსაზღვრულ მიზნებს. შეფასების მიზანია იმის განსაზღვრა, რამდენად უახლოვდება ცაგერის მუნიციპალიტეტი თითოეული სტრატეგიული მიმართულებისთვის განსაზღვრული მიზნის მიღწევას. შეფასება, ასევე, მიზნად ისახავს სტრატეგიაში შესაძლო ცვლილებების იდენტიფიცირებასა და საჭიროების შემთხვევაში ამ ცვლილებების ასახვას სტრატეგიის დოკუმენტში.

ცხრილი #16: II დონის შეფასების ძირითადი მაჩვენებლები, წყარო და სამიზნეები

მიმართულება - მიზანი	მაჩვენებელი	წყარო	სამიზნე
ტურიზმი - ტურიზმის სექტორის წილის გაზრდა ცაგერის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკაში	სასტუმროებსა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებებში სტუმართა ჯამური რაოდენობა	საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური - რეგიონების სტატისტიკა	2024 წ. - 5% ზრდა (2023 წლის მონაცემებთან მიმართებით) 2025 წ. - 10% ზრდა (2024 წლის მონაცემებთან მიმართებით) 2026 წ. - 10% ზრდა (2025 წლის მონაცემებთან მიმართებით)

სასტუმროებსა და საქართველოს
სასტუმროს ტიპის სტატისტიკის
დაწესებულებებში ეროვნული სამსახური
დასვენება- რეგიონების
რეკრეაციის მიზნით სტატისტიკა
ჩამოსულ სტუმართა
რაოდენობა

სასტუმროსა და საქართველოს
სასტუმროს ტიპის სტატისტიკის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2027 წ. – 20% ზრდა
(2026 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2028 წ. – 25% ზრდა
(2027 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2024 წ. – 5% ზრდა
(2023 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2025 წ. – 10% ზრდა
(2024 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2026 წ. – 10% ზრდა
(2025 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

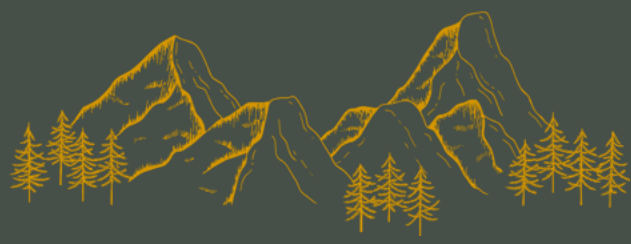
2027 წ. – 20% ზრდა
(2026 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2028 წ. – 25% ზრდა
(2027 წლის

მონაცემებთან
მიმართებით)

2024 წ. – 5% ზრდა
(2023 წლის

დაწესებულებებში
დასაქმებულთა
რაოდენობა

ეროვნული სამსახური
- რეგიონების
სტატისტიკა

მონაცემებთან
მიმართებით)

2025 წ. – 5% ზრდა
(2024 წლის
მონაცემებთან
მიმართებით)

2026 წ. – 5% ზრდა
(2025 წლის
მონაცემებთან
მიმართებით)

2027 წ. – 10% ზრდა
(2026 წლის
მონაცემებთან
მიმართებით)

2028 წ. – 10% ზრდა
(2027 წლის
მონაცემებთან
მიმართებით)

სოფლის
მეურნეობა -
სოფლის
მეურნეობის
ეკონომიკური
სარგებლიანობის
გაზრდა ეკო-
მიმართულებაზე
ორიენტაციით

სოფლის მეურნეობაში
თვითდასაქმებული
შინამეურნეობების
საშუალო
ყოველთვიური
შემოსავლის ზრდა

პროექტის „მთიანი
საქართველოს
სიცოცხლე“
ფარგლებში
ჩატარებული ცაგერის
მუნიციპალიტეტის
მოსახლეობის
გამოკითხვა

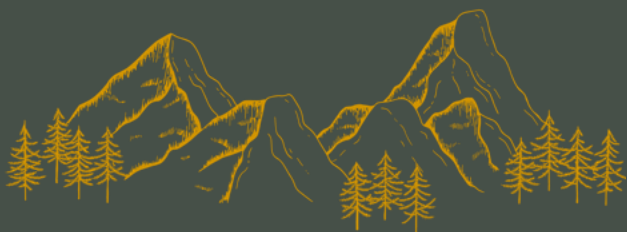
2028 წ. 100% ზრდა
(2024 წლის
მონაცემებთან
მიმართებით -
საშუალო შეწონილი
მაჩვენებელი 575
ლარი)

მცირე და საშუალო
მეწარმეობა -
ცაგერის
მუნიციპალიტეტში
ბიზნეს სექტორში
მრავალფეროვანი

ცაგერის
მუნიციპალიტეტში
ახლადდაფუძნებული
ბიზნესების
რაოდენობა

საქართველოს
სტატისტიკის
ეროვნული სამსახური
- რეგიონის
სტატისტიკა

2024 წელი - მინიმუმ
1% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

შესამებლობების
შექმნა და
შეზღუდულ
მიმართულებებზე
დამოკიდებულების
შემცირება

მუნციპალიტეტში
ბიზნეს სექტორში
საშუალო
ანაზღაურების
მაჩვენებელი

საქართველოს
სტატისტიკის
ეროვნული სამსახური
- რეგიონის
სტატისტიკა

2025 წელი - მინიმუმ
2% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2026 წელი - მინიმუმ
2% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2027 წელი - მინიმუმ
2% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2028 წელი - მინიმუმ
2% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2024 წელი - მინიმუმ
5% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2025 წელი - მინიმუმ
10% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2026 წელი - მინიმუმ
15% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

2027 წელი - მინიმუმ
15% ზრდა წინა წლის
მაჩვენებელთან
მიმართებით

ახალგაზრდობა – მუნიციპალიტეტში მრავალფეროვანი სპორტული, კულტურული, საგანმანათლებლო და ახალგაზრდული შესაძლებლობების შექმნა

მოსახლეობის განწყობები, აღქმები და დამოკიდებულებები ცაგერის მუნიციპალიტეტში სპორტულ, კულტურულ, საგანმანათლებლო და ახალგაზრდულ შესაძლებლობებთან დაკავშირებით

ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფის მიერ ჩატარებული ყოველწიური გამოკითხვა

2028 წელი - მინიმუმ 20% ზრდა წინა წლის მაჩვენებელთან მიმართებით

2024 წლის დეკემბერი (საბაზისო მაჩვენებელი)

2025 წლის დეკემბერი - საერთო მაჩვენებლის გაუმჯობესება 2 საბაზისო წერტილით (2024 წელთან მიმართებით)

2026 წლის დეკემბერი - საერთო მაჩვენებლის გაუმჯობესება 2 საბაზისო წერტილით (2024 წელთან მიმართებით)

2027 წლის დეკემბერი - საერთო მაჩვენებლის გაუმჯობესება 2 საბაზისო წერტილით (2024 წელთან მიმართებით)

2028 წლის დეკემბერი - საერთო მაჩვენებლის გაუმჯობესება 2 საბაზისო წერტილით (2024 წელთან მიმართებით)

III დონის შეფასება - სტრატეგიული მიმართულებების ქვეშ არსებული ამოცანები

მესამე დონის მონიტორინგი და შეფასება შეეხება სტრატეგიული მიმართულებების ქვეშ არსებულ ამოცანებს. მონიტორინგისა და შეფასების მაჩვენებლები მოცემულია შესაბამისი მიმართულების სამოქმედო გეგმის ცხრილში.

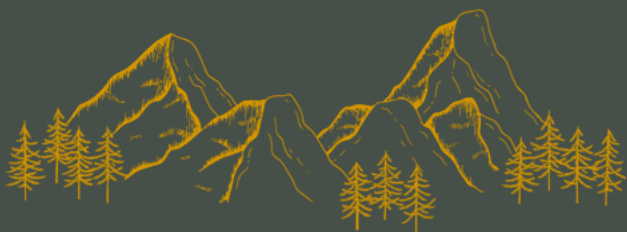
IV დონის შეფასება - სტრატეგიული ამოცანების ქვეშ არსებული აქტივობები

მეოთხე დონის მონიტორინგი და შეფასება შეეხება სტრატეგიული მიმართულებების ქვეშ არსებულ აქტივობებს. მონიტორინგისა და შეფასების მაჩვენებლები მოცემულია შესაბამისი მიმართულების სამოქმედო გეგმის ცხრილებში.

მონიტორინგზე, შეფასებასა და ანგარიშგებაზე პასუხისმგებელი ერთეულები

ცხრილი #17: მონიტორინგზე, შეფასებასა და ანგარიშგებაზე პასუხისმგებელი ერთეულები და პერიოდულობა

მონიტორინგისა და შეფასების დონე	მონიტორინგსა და შეფასებასა და ანგარიშგებაზე პასუხისმგებელი ერთეული	ანგარიშების მიმღები/განმხილველი ერთეულ(ებ)ი	პერიოდულობა
I დონე	მმართველი საბჭო	გენერალური ასამბლეა და ადგილობრივი	წელიწადში ერთხელ

დაინტერესებული
მხარეები

II დონე

მიმართულებაზე
პასუხისმგებელი
სამუშაო ჯგუფი

მმართველი საბჭო

წელიწადში
ერთხელ

III დონე

მიმართულებაზე
პასუხისმგებელი
სამუშაო ჯგუფი

მმართველი საბჭო

6 თვეში ერთხელ

IV დონე

მიმართულებაზე
პასუხისმგებელი
სამუშაო ჯგუფი

მმართველი საბჭო

3 თვეში ერთხელ

